

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувачка кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**

«___» _____ **2025 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Удосконалення організації обліку витрат на виробництво та вихід
продукції рослинництва на підприємстві

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Вадим БОЛЬБОТ

Сергій ЮРЧЕНКО

Дніпро – 2025

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____ Ольга ГУБАРИК

«___» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ

Больбот Вадим Геннадійович

1. Тема роботи: «Удосконалення організації обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва на підприємстві»

Науковий керівник: Юрченко Сергій Васильович, к.е.н., доцент
затверджені наказом по ДДАЕУ від «07» жовтня 2025 року № 2995.

2. Термін подання здобувачем роботи: 08 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»; НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», НП(С)БО 9 «Запаси», НП(С)БО 15 «Доходи», НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 30 «Біологічні активи» річні звіти підприємства, дані аналітичного та синтетичного обліку; дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Проаналізувати теоретичні аспекти обліку витрат на рослинництво і вихід продукції рослинництва; дослідити стан та зробити комплексну характеристику досліджуваного підприємства; оцінити роботу бухгалтерської служби ТОВ «Чугуєво»; розробити рекомендації, щодо удосконалення організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним значення обов'язкових креслень). Різниця між обліком витрат і виходу продукції рослинництва. Фактори впливу на розвиток обліку витрат в аграрному секторі. Класифікація витрат у рослинництві. Особливості формування витрат у рослинництві. Оцінка майна та капіталу ТОВ «Чугуєво» за 2020-2024 рр. Урожайність ТОВ «Чугуєво» протягом 2020-2024 рр. Завдання бухгалтерської служби ТОВ «Чугуєво». Принципи бухгалтерського обліку в ТОВ «Чугуєво». Економічно та матеріально-технічні чинники впливу. Центри відповідальності. Запропонований алгоритм обліку витрат у

рослинництві на основі технологічних карт для ТОВ «Чугуєво». Технологічні переваги BAS. Переваги запровадження хмарних технологій і мобільних додатків в обліку витрат на виробництво рослинництва для ТОВ «Чугуєво». Запропонована програма внутрішнього контролю витрат на виробництво рослинництва для ТОВ «Чугуєво». Запропонований механізм оптимізації обліку виходу продукції рослинництва через первинні документи для ТОВ «Чугуєво».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, розробка завдання і графік роботи	Березень 2025	
2	Вибір і опрацювання літературних джерел	Квітень 2025	
3	Теоретичні положення обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва	Червень 2025	
4	Оцінка організації обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва	Липень 2025	
5	Шляхи удосконалення організації обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва	Вересень 2025	
6	Реферат, вступ, висновки, список використаних джерел	Жовтень 2025	
7	Оформлення кваліфікаційної роботи	Листопад 2025	

Здобувач

(підпис)

Большот В. Г.

Науковий керівник

(підпис)

Юрченко С. В.

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення організації обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва на підприємстві».

Кваліфікаційна робота: містить 76 с. основного тексту, 8 рис., 7 табл., 4 додатки, 52 літературних джерела.

Об'єкт дослідження є процес обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва на підприємстві.

Мета роботи полягає в розробці комплексних заходів, спрямованих на покращення діяльності підприємства на основі узагальнення теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва на підприємстві.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи були використані методи: порівняння, історичний, дедуктивний, класифікаційний, аналіз, індуктивний, аналітичні показники динаміки, елімінування.

Вивчено і узагальнено теоретичні та науково-методичні основи щодо організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва. Проаналізовано фінансово-економічний стан підприємства. Розроблено систему напрямів і заходів удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

Результати впроваджені в діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «Чугуєво» с. Новопавлівка Дніпропетровської області.

Ключові слова

ВИТРАТИ, ОБЛІК, РОСЛИННИЦТВО, ВИРОБНИЦТВО, ВИХІД ПРОДУКЦІЇ.

ABSTRACT

Topic: «Improving the organization of accounting for production costs and product output crop production at the enterprise»

Qualification work: 76 pages of the main text, 8 figures, 7 tables, 4 appendices, 52 literary sources.

The object of study is the process accounting for production costs and product output crop production at the enterprise.

The purpose of the work is to develop comprehensive measures aimed at improving the activities of the enterprise based on the generalization of theoretical, methodological and practical aspects accounting for production costs and product output crop production at the enterprise.

Research methods. When writing the qualification work, the following methods were used: comparison, historical, deductive, classification, analysis, inductive, analytical indicators of dynamics, elimination. The theoretical and scientific-methodological foundations for the organization of accounting for production costs and output of crop products were studied and generalized. The financial and economic condition of the enterprise was analyzed. A system of directions and measures for improving the accounting for production costs and output of crop products was developed.

The results were implemented in the activities of the limited liability company «Chuguevo» village. Novopavlivka, Dnipropetrovsk region.

Keywords

COSTS, ACCOUNTING, CROP PRODUCTION, PRODUCTION, PRODUCT OUTPUT.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	12
1.1. Поняття, економічний зміст та значення обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва	12
1.2. Розвиток та сучасні тенденції в обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в аграрному секторі	17
1.3. Класифікація витрат у рослинництві та їхні особливості	21
1.4. Нормативно-правове забезпечення регулювання обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва	25
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	29
2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «Чугуєво»	29
2.2. Характеристика діяльності бухгалтерської служби та аналіз базових принципів облікової політики	33
2.3. Оцінка ведення первинної документації, аналітичного та синтетичного обліку витрат у рослинництві на підприємстві	37
2.4. Аналіз факторів, що впливають на вихід продукції рослинництва	40
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ	46
3.1. Проблематика ведення обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва	46
3.2. Удосконалення організації обліку витрат на виробництво рослинництва на підприємстві	50

3.3. Удосконалення організації обліку виходу продукції рослинництва на підприємстві	58
Висновки до розділу 3	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. В наш час домінуючою галуззю в сільському господарстві залишається рослинництво. Оскільки Україна володіє великою площею орних земель. Саме цей фактор визначив провідне місце рослинництва в сфері агропромислового комплексу.

Одним із ключових чинників підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва в аграрному секторі України є правильна й своєчасна організація обліку витрат на виробництво та вихід продукції. Саме достовірні дані про витрати дозволяють виявляти резерви підвищення продуктивності, контролювати собівартість, обґрунтовувати управлінські рішення та формувати конкурентоспроможну продукцію.

Якщо проаналізувати практичну діяльність сільськогосподарських підприємств, можна помінити певні недоліки в організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва. До недоліків відноситься наступне: не всі витрати на підприємстві відображено вчасно, розподіл накладних витрат між культурами здійснюється непрозоро, аналіз витрат не завжди дає змогу прийняти оптимальні управлінські рішення та ряд інших проблем.

В наш час облік витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва у підприємстві набуває великого значення, що свідчить про необхідність вдосконалення. Дослідження та удосконалення організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є ключовим рішенням для розвитку бухгалтерської науки, економіки аграрного виробництва та практики управління.

Питаннями обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва займалися як вітчизняні та і зарубіжні вчені. Серед них можна виділити: Каррік А. Д., Сіммонс Г. М., Бутинець Ф. Ф., Нападовська Л. В.,

Огійчук М. Ф., Чижевська Л. В., Герасимчук Н. В., Зубець М. В., Саблук П. Т., Вишневецька О. В. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розробка комплексних заходів, спрямованих на покращення діяльності підприємства на основі узагальнення теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

Для досягнення поставленої мети було поставлено наступні завдання:

- висвітлити поняття, економічний зміст та значення обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва;
- дослідити розвиток та сучасні тенденції в обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в аграрному секторі;
- навести класифікацію витрат у рослинництві та їхні особливості;
- ознайомитися з нормативно-правовим забезпеченням регулювання обліку витрат на виробництво та виходу продукції рослинництва;
- провести оцінку ведення первинної документації, аналітичного та синтетичного обліку витрат у рослинництві на підприємстві;
- здійснити аналіз факторів, що впливають на вихід продукції рослинництва;
- виявити основні проблеми, що впливають на ведення обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва;
- надати пропозиції щодо удосконалення організації обліку витрат на виробництво рослинництва на підприємстві;
- окреслити напрямки покращення організації обліку виходу продукції рослинництва на підприємстві.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес організації обліку витрат на виробництво та вихід продукції на підприємстві.

Предмет дослідження. Предметом кваліфікаційної роботи є методичні, організаційні, нормативно-правові аспекти організації обліку витрат на

виробництво та вихід продукції рослинництва на підприємстві.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи були використані методи: порівняння, історичний, дедуктивний, класифікаційний, аналіз, індуктивний, аналітичні показники динаміки, елімінування.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення організації обліку витрат і виходу продукції рослинництва для покращення рівня управління та підвищення конкурентоспроможності підприємства, а саме:

удосконалено:

- алгоритм обліку витрат у рослинництві на основі технологічних карт, який визначає послідовність дій та передбачає запобігання перевитрат на підприємстві;

- механізм оптимізації обліку виходу продукції рослинництва через первинні документи, що передбачає зниження помилок та точність при веденні обліку;

- програму внутрішнього контролю витрат на виробництво рослинної продукції, з метою виявлення порушень;

набуло подальшого розвитку:

- рекомендовано запровадити центри відповідальності, що передбачає підвищення ефективності управління;

- запропоновано перехід на нове програмне забезпечення, з метою покращення продуктивності праці та об'єднування даних з технологічних карт, центрів відповідальності і первинних документів

- окреслено основні переваги застосування хмарних технологій та мобільних додатків;

- інформаційне забезпечення впровадження та проведення внутрішнього контролю на підприємстві витрат на виробництво рослинної продукції, що забезпечує достовірність даних.

Практичне значення одержаних результатів. Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані на підприємстві для удосконалення організації обліку витрат на виробництво і виходу продукції рослинництва, підвищенню точності визначення собівартості продукції, аналізу ефективності виробничих процесів та формування управлінських рішень.

Апробація результатів роботи. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи були представлені й обговорені на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (Дніпро, 22-23 жовтня 2025 р.). Відгуки учасників засвідчили їх практичну актуальність і застосовність у виробничих умовах.

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи було підготовлено та опубліковано тези, у яких висвітлено удосконалення організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва, а також було опубліковано статтю «Роль управлінського обліку у підвищенні ефективності виробництва продукції рослинництва» у журналі «Агросвіт» № 23, 2025 року.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дослідження містить 76 сторінки, 7 таблиць, 8 рисунків, 4 додатки, 52 літературних джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

1.1. Поняття, економічний зміст та значення обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва

Сільське господарство має два основних види діяльності, насамперед це тваринництво та рослинництво. В Україні найбільш розвиненим є рослинництво, оскільки за останні роки дана галузь була значно вигідною і прибутковою ніж тваринництво, але в зарубіжних країнах домінує тваринництво. Вирощування зернових, технічних, плодкових, овочевих культур, садівництво, квітникарство характеризують рослинництво. Від рівня розвитку рослинництва залежить «забезпечення населення країни якісним, безпечним і доступним продовольством» [13].

Витрати у рослинництві - це сукупність всіх ресурсів, використаних у процесі вирощування сільськогосподарських культур, виражених у грошовій формі. Вони охоплюють вартість: «насіння, матеріальних добрив, палива, тощо» [11]. Витрати у галузі рослинництва є фундаментом для розрахунку собівартості, оскільки «визначення собівартості виробництва одиниці продукції є одним із основних завдань управління затратами» [11], а також «сама собівартість одиниці продукції лежить в основі прийняття більшості управлінських рішень» [11].

Вихід продукції рослинництва - це кількість та якість урожаю, яку сільськогосподарське підприємство отримує після завершення виробничого циклу. «Облік виходу готової продукції в системі управління підприємством відіграє ключову роль, оскільки від якості» [43], а також «оперативності інформації про виробництво залежить ефективність прийнятих рішень» [43].

У структурі валової продукції сільського господарства України

рослинництво займає провідне місце, оскільки ця галузь забезпечує основну частку валового виробництва.

Розвиток рослинництва має мультиплікативний ефект для національної економіки. Збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції впливає на суміжні галузі, стимулюючи їх розвиток. Насамперед такі галузі як, машинобудування, транспорту, торгівлі, хімічної промисловості та інших. Розвиток і зростання обсягів виробництва рослинництва, дозволяють створювати нові робочі місця, підвищувати рівень життя у сільській місцевості, збільшувати дохід населення.

Земельний ресурс є фундаментом для ведення сільського господарства, а саме рослинництва. Ефективне використання земельних ресурсів, дає змогу забезпечити суспільство продовольством, промисловість сировиною, а підприємство яке вирощує рослину отримати прибуток для подальшого розвитку.

У сучасному світі рослинництво, виступає одним із ключових напрямів інвестиційної діяльності. Інвестори у свою чергу вкладають кошти у розробку сучасних технологій для вирощування культур, систем точного землеробства тощо. Саме це допомагає ефективніше використовувати природні ресурси та підвищувати якість урожаю, зокрема і продукції.

Через війну, яка зараз триває в Україні, економічна ситуація залишається нестабільною. У результаті цього іноземні інвестори менш охоче вкладають свої кошти в аграрний сектор. В цілому «в Україні спостерігається дефіцит інвестицій-них коштів» [39].

Рослинництво має не тільки економічне значення, а й соціальне. Воно є основою зайнятості населення у сільській місцевості, забезпечуючи людей робочими місцями, особливо в аграрних місцях.

Розвиток галузі сприяє зміцненню продовольчої безпеки держави. Стабільне виробництво сільськогосподарських культур гарантує доступність

основних продуктів харчування для всіх верст населення.

Україна є одним із провідних світових експортерів зернових та олійних культур. Цей фактор зміцнює позицію нашої держави на світовому ринку, покращуючи торгівельний баланс та сприяє наповненню валютного резерву України [7].

Високий експортний потенціал галузі стимулює розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, створенню портів, складів, елеваторів та переробних підприємств.

З точки економіки, витрати у рослинництві відображають суспільно необхідні затрати праці, матеріалів і капіталу, спрямованих на створення продукції. Вони є основним показником ефективності виробництва, оскільки безпосередньо впливають на собівартість продукції, прибутковість господарства та конкурентоспроможність на ринку.

Калькулювання собівартості у рослинництві відіграє важливу роль, оскільки «калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) являє собою систему розрахунків, яка має на меті визначення розміру витрат по видах діяльності, виробничих процесах» [12], а також «структурних підрозділах, видах продукції (робіт, послуг), а також витрат на виробництво одиниці продукції, виконання одиниці робіт та надання одиниці послуг» [12].

Значення витрат у рослинництві полягає у тому що їх правильний аналіз та облік дозволяють:

- оцінити економічну доцільність вирощування певних культур на підприємстві;
- визначити резерви зниження собівартості та підвищити рентабельність виробництва;
- визначити реальну ціну;
- обґрунтувати ціни на продукцію з урахуванням витрат і бажаного прибутку;

- планувати ресурси виробництва для майбутніх виробничих циклів.

Витрати на виробництво і вихід продукції рослинництва формуються від багатьох факторів, зокрема від таких факторів: «непрогнозований вплив природних і соціальних факторів» [48].

Урожайність сільськогосподарської культури та площа засіяних полів формують та визначають валовий збір врожаю. Також важливою умовою є дотримання економічної доцільності у використанні кожного виду ресурсів, для отримання максимального доходу від діяльності.

В наш час не можливо вести аграрний бізнес без обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва, оскільки облік є важливим елементом на підприємстві, завдяки якому здійснюється контроль, аналіз, прийняття управлінських рішень. Також потрібно розуміти різницю між обліком витрат на виробництво і виходу продукції рослинництва (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Різниця між обліком витрат і виходу продукції рослинництва

Критерії порівняння	Облік витрат	Облік виходу продукції
Мета	Фіксація вкладених ресурсів	Фіксація отриманого врожаю
Час здійснення	Впродовж всього виробничого циклу	Після збирання врожаю
Що відображає	Процес та затрати на виробництво	Результат від виробництва
Форми обліку	Накладні, акти списання, відомості витрат тощо	Талони, акти приймання врожаю тощо.
Вимірювання	Переважно грошовий	У натуральних вимірниках (т., кг), грошовий
Значення	Визначення собівартості	Визначення урожайності, доходів

Облік витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва допомагає оцінювати діяльність підприємства, відхилення від поставлених планів,

слідкувати за витратами.

Облік витрат – це, по-перше, «процес збирання, аналізу й реєстрації усіх витрат на підприємстві, пов'язаний з його діяльністю» [18], по-друге, «його головна мета є визначення скільки коштує виробництво надання послуг чи товарів» [18].

Основним призначенням обліку витрат на виробництво рослинництва є: визначення коштів та ресурсів; формування собівартості продукції; контролювання ефективності використання ресурсів на підприємстві.

Зокрема на сільськогосподарських підприємствах під час виробничого процесу обліковується:

- насіння, добрива, засоби захисту рослин;
- паливо та енергоносії;
- оплата праці та соціальні внески;
- витрати на техніку, такі як ремонт та амортизація;
- оренда землі та інше.

Облік витрат у рослинництві «тісно пов'язаний з поняттям собівартості» [16], а також «собівартість можна вважати грошовим вираженням загальної суми витрат на виробництво і реалізацію продукції аграрних підприємств» [16].

Завдяки достовірному обліку витрат можна точно розрахувати собівартість кожного виду продукції. Аналіз витрат визначає резерви для підвищення ефективності виробництва, зниження собівартості та збільшення прибутку.

Основним призначенням обліку виходу продукції рослинництва є:

- визначення обсягу зібраної продукції;
- проконтролювати якість та втрати зібраної продукції;
- відобразити продукцію яка потрапила на склад;
- забезпечити правильний розрахунок виручки й рентабельності підприємства.

Облік виходу продукції рослинництва - процес фіксування та аналізу кількості та вартості вирощеної продукції на агропідприємстві [6].

Під час ведення обліку виходу продукції рослинництва обліковується наступне:

- вага зерна, насіння, овочів, фруктів, технічних та кормових культур;
- урожайність з 1 га;
- показники (наприклад для зерна пшениці (вологість, засміченість та клас);
- втрати зерна, або іншої сільськогосподарської культури під час збирання та транспортування;
- передача продукції на склад, переробку чи при продажі сільськогосподарської культури.

На рівні держави витрати у рослинництві та урожай мають важливе значення для формування аграрної політики. Саме вони визначають конкурентоспроможність продукції не лише на внутрішньому, а й зовнішньому ринку.

Аграрна політика впливає на рівень цін, прибутковість фермерських господарств та економічний розвиток сільських територій. Зниження витрат безпосередньо впливає на фінансовий результат господарської діяльності.

1.2. Розвиток та сучасні тенденції в обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в аграрному секторі

Сільське господарство це стратегічно важлива галузь економіки, від якої залежить продовольча безпека країни, зайнятість населення та експортний потенціал. Для ефективного управління аграрними підприємствами надзвичайно важливою є система бухгалтерського обліку, зокрема облік витрат

на виробництво рослинництва й облік виходу продукції рослинництва. Саме від його «правильності залежить достовірність визначення собівартості продукції, ефективність використання ресурсів і прийняття управлінських рішень» [10].

Історія становлення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва у сільському господарстві пройшла довгий шлях та відображає розвиток господарських технологій й наукових підходів до управління виробництвом.

У сучасних умовах, коли аграрна галузь активно інтегрується у світовий економічний простір, важливо досліджувати як історичні аспекти обліку, так і сучасні тенденції його вдосконалення.

На ранньому етапі розвитку людства, а саме початкових етапах розвитку землеробства облік витрат мав примітивний характер. У селянських господарствах велися прості записи про використані насіння, корм, інвентар чи робочу силу. «Облік здійснювався переважно у натуральній формі, без грошового виміру. Основна функцією обліку полягала у контролі за запасами та результатами господарювання» [9].

Поява великих сільськогосподарських підприємств зумовлена розвитком капіталістичних відносин. Саме в XIX - початок XX столітті, почало формуватися системний підхід до обліку. У господарствах почали розділяти витрати за видами. Зокрема на такі види: оплата праці, насіння, добрива, утримання техніки тощо. Також саме «цей період визначається першими спробами визначати собівартість продукції, хоча цей процес ще не мав наукового обґрунтування» [2].

В кінці XIX століття у Західній Європі розвивається бухгалтерська наука, і її ідеї поступово поширюються в Україні. «З'являються перші методичні рекомендації щодо ведення господарських книг, калькуляцій і звітів» [34].

У період феодалізму з'явилися господарські книги, де поміщики або управителі крупних маєтків фіксували витрати та доходи своїх господарств.

Саме цей факт став першим кроком до систематизації даних про витрати, однак облік мав описовий характер і не виконував аналітичних функцій.

Суттєвих змін в системі бухгалтерського обліку Україна зазнала після здобуття незалежності. У 1999 році був прийнятий Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [40], який започаткував перехід до міжнародних стандартів.

У цей період з'являються елементи управлінського обліку, орієнтованого не лише на звітність, а й на прийняття управлінських рішень. Підприємства починають розробляти власні облікові політики, що дозволяють враховувати специфіку виробництва, сезонність робіт і біологічні особливості культур.

Також починається процес автоматизації обліку - запровадження комп'ютерних програм, що полегшують облік витрат у всіх галузях. Аграрії активно почали використовувати спеціалізовані програми, зокрема BAS Агро, AgroOnline, Cropio тощо [1].

В наш час сучасні програми є ключовим інструментом розвитку сільського господарства. Сучасні програми дозволяють проводити облік в реальному часі. Також допомагають зменшити кількість помилок, а також формувати звіти автоматично. Використання сучасних програм дають змогу відстежувати витрати на кожному етапі виробництва, а саме від початку обробітку ґрунту до отримання урожаю. Також програми спрощували ведення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

Інтеграція України у світову економіку потребує гармонізації з Міжнародними стандартами фінансової звітності. Прозорість, достовірність і порівнянність інформації про витрати - це те що передбачають Міжнародні стандарти фінансової звітності.

У сільському господарстві це особливо важливо. Це зумовлено наявністю біологічних активів, які мають специфічну оцінку. Тому «дедалі більше підприємства впроваджують підходи Міжнародних стандартів фінансової

звітності, для визначення вартості посівів, продукції та витрат» [17].

Сучасний облік витрат орієнтований не лише на реєстрацію фактів, а й на аналіз ефективності використання ресурсів. Поширюється концепція обліку за центрами відповідальності, що дозволяє визначати, який підрозділ чи керівник впливає на рівень витрат.

Перспективи розвитку обліку витрат в аграрному секторі мають певні особливості впливу (рис. 1.1).

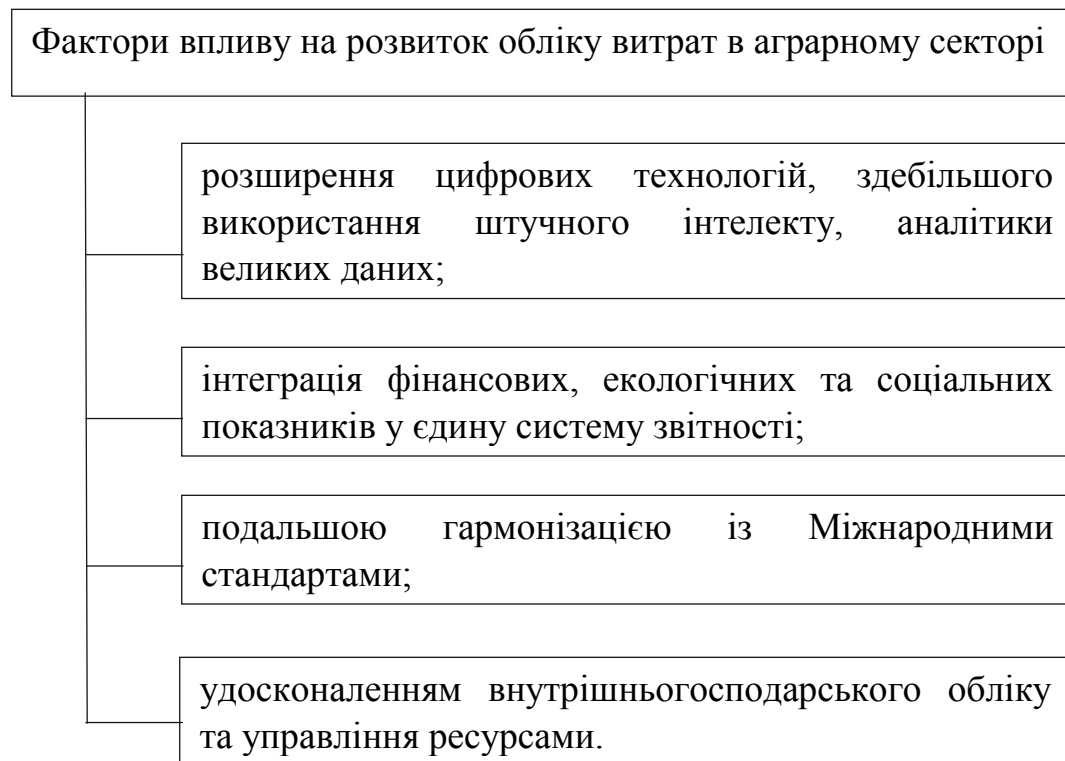

Рис. 1.1. Фактори впливу на розвиток обліку витрат в аграрному секторі.

Зміни наведені на рис. 1.1 сприятимуть підвищенню прозорості діяльності підприємства, зниженню витрат і зростанню конкурентоспроможності аграрного сектору.

У зв'язку з глобальними тенденціями сталого розвитку все більшої уваги набуває екологічний облік у сільському господарстві. Він передбачає «більш широкі можливості для управління екологічно безпечним виробництвом на основі бухгалтерської інформації,» [35], а також «дозволять ширше реалізувати

такі функції бухгалтерського обліку в ринковій економіці як виявлення економічних, юридичних та екологічних наслідків господарських операцій» [35].

Такі витрати розглядаються не як тягар, а як інвестиції у довгострокову ефективність і конкурентоспроможність підприємства.

1.3. Класифікація витрат у рослинництві та їхні особливості

У сучасних умовах розвитку аграрного виробництва, ефективність ведення сільськогосподарського виробництва значною мірою залежить від правильного обліку й класифікацій витрат.

У рослинництві, де витрати формуються під впливом природних, технологічних, економічних чинників, важливо зрозуміти їхню структуру, особливості розподілу та склад. Рослинництво, як одна з провідних галузей сільського господарства, характеризується «складною структурою виробничого процесу, який охоплює велику кількість різномірних витрат - починаючи від підготовки поля, а саме ґрунту до збирання врожаю» [3].

Для забезпечення правильного планування, обліку й аналізу економічної діяльності необхідно чітко розуміти сутність, склад і класифікацію витрат у рослинництві. Дослідження класифікації витрат у рослинництві та визначення їхніх особливостей має важливе значення для «формування ефективної системи управління витратами, підвищення продуктивності праці та забезпечення стабільного розвитку аграрних підприємств» [8].

Класифікація витрат дозволяє не лише контролювати використання ресурсів, а й також «оптимізувати процеси виробництва, приймати рішення, визначати собівартість окремих культур та рентабельність, підвищити ефективність господарської діяльності» [12].

Класифікація витрат у рослинництві є важливим інструментом для управління виробництвом і визначення економічної ефективності галузі.

Класифікація витрат у рослинництві здійснюється за різними ознаками, залежно від цілей аналізу чи управління виробництва (рис. 1.2).

За способом віднесення на об'єкт обліку поділяються на прямі і непрямі витрати. Різниця полягає в тому що, прямі витрати - це ті, що можна безпосередньо віднести на певну культуру або вид робіт, а непрямі витрати - розподіляються між кількома культурами пропорційними певними показниками.

Рис. 1.2 Класифікація витрат у рослинництві

За обсягами виробництва поділяються на змінні й умовно-постійні, тобто змінні це ті що залежать від об'єму виробництва продукції, а умовно-постійні навпаки не залежать, або частково залежать.

За призначенням і роллю у виробничому процесі поділяються на основні та накладні витрати. Основні витрати - безпосередньо пов'язані з технологічним

процесом вирощування культур, а накладні витрати - забезпечують управління й обслуговування виробництва.

За місцем виникнення витрати у рослинництві групують за структурними підрозділами або центрами відповідальності: поле, ділянка, бригада, тракторна бригада, машинно-тракторна станція, теплиця, склад тощо. Саме групування за структурними підрозділами або центрами відповідальності, дає змогу оцінити ефективність роботи окремих підрозділів і виявити резерви економії.

За видами продукції у рослинництві витрати розподіляють за видами культур, зокрема на зернові, технічні, кормові, плодові та овочеві. Кожен вид має свої певні особливості вирощування, які впливають на витрати, зокрема й на ведення обліку витрат.

За періодом участі у виробництві витрати у рослинництві поділяються на поточні й одноразові. Поточні витрати на підприємстві здійснюються щорічно, а одноразові витрати мають довгостроковий характер.

Класифікація за економічним змістом є загальноприйнятою для всіх галузей сільського господарства. За економічним змістом витрати у рослинництві відображається як:

- матеріальні витрати: насіння, засоби захисту рослин, паливо, запасні частини, добрива тощо;
- витрати на оплату праці: основна й додаткова заробітна плата працівників, зайнятих у виробництві;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація основних засобів;
- та інші витрати; орендна плата, страхові платежі, послуги сторонніх організацій тощо.

Особливості формування витрат у рослинництві «має низку специфічних рис, що впливають на структуру та динаміку витрат у рослинництві» [26]. Знання про особливості формування витрат у галузі рослинництва потрібні для

того, щоб планувати бюджет та ресурси, приймати управлінські рішення, підвищувати ефективність виробництва, оцінювати економічну доцільність, зменшувати ризики. Також врахування особливостей витрат у рослинництві важливе для визначення оптимальних строків посіву, внесення добрив, використання техніки, залучення трудових ресурсів тощо. В таблиці 1.2 наведено основні особливості формування витрат у рослинництві.

Таблиця 1.2

Особливості формування витрат у рослинництві

Фактори впливу	Характеристика
1. Сезонність виробництва	Витрати на рослинництво протягом року розподіляються нерівномірно. В цілому більшість витрат припадає на весняні, літні, осінні роботи. При цьому дохід формується лише після продажу врожаю.
2. Вплив природно-кліматичних умов	Погодний фактор, ускладнює планування й прогнозування витрат.
3. Тривалість виробничого циклу	Витрати здійснюються задовго до отримання готової продукції.
4. Багато продукції	Під виробництва однієї культури, наприклад пшениці, утворюються кілька видів продукції зерно і солома, що потребує розподілу витрат між ними.
5. Висока частка ручної праці	Попри розвиток механізації, у рослинництві все потрібна велика кількість людської участі.
6. Необхідність врахування біологічних активів	На проміжних етапах витрати формують вартість біологічних активів, які згодом перетворюються у готову продукцію.

Проаналізувавши таблицю 2.1, можна зробити висновок що витрати у рослинництві формуються від багатьох факторів, а саме під впливом природних умов, сезонності і технологічних особливостей. Також можна стверджувати, що основну частку складають трудові та матеріальні витрати, а їх обсяг й структура залежить від виду культури, клімату, способу обробітку землі тощо.

1.4. Нормативно-правове забезпечення регулювання обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва

Система бухгалтерського обліку в аграрному секторі, зокрема у сфері рослинництва, має ґрунтуватися на чітко визначеній нормативно-правовій базі, яка забезпечує достовірність, повноту та своєчасність відображення господарських операцій.

Нормативно-правове регулювання обліку витрат у сільському господарстві визначає правила формування собівартості, порядок документування, оцінки, узагальнення та відображення витрат у фінансовій звітності підприємств [45].

В нашій країні система нормативного регулювання бухгалтерського обліку має багаторівневу структуру, яка включає:

- Закони України, що визначають загальні принципи ведення бухгалтерського обліку [40];
- Постанови Кабінету Міністрів України та накази Міністерства фінансів України, що конкретизують вимоги законодавства;
- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які регламентують порядок відображення окремих господарських операцій;
- галузеві методичні рекомендації для підприємств аграрного сектору;
- внутрішні нормативні документи підприємств - облікова політика, накази керівництва, інструкції тощо.

Суттєве значення має НП(С)БО 9 «Запаси», оскільки «витрати на насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливо та матеріали обліковуються саме як запаси до моменту їх використання у виробництві» [30].

НП(С)БО 15 «Доходи», описує «формування доходів на підприємстві, А саме коли він визначається, що вважається доходом, класифікує» [31].

Національне положення бухгалтерського обліку 16 «Витрати», є одним із

ключових документів, який «безпосередньо впливає на формування витрат у сільському господарстві, зокрема і у рослинництві» [32].

Даний стандарт визначає склад, оцінку та порядок визнання витрат у бухгалтерському обліку. З нього випливає, те що витрати поділяються на виробничі, адміністративні, збутові, фінансові та інші операційні.

Для підприємств рослинництва основними є саме виробничі витрати, що включають:

- витрати на оплату праці працівників, зайнятих у виробництві;
- витрати на насіння, добрива,
- паливно-мастильні матеріали;
- витрати на утримання та експлуатацію техніки;
- амортизацію основних засобів;
- інші прями та загальновиробничі витрати.

Для визначення собівартості продукції рослинництва важливе значення має НП(С)БО 30 «Біологічні активи», який регламентує порядок оцінки, обліку та відображення у звітності біологічних активів і сільськогосподарської продукції. Згідно з ним, «рослини, що вирощуються для отримання продукції (зерна, овочів, фруктів тощо), визнаються біологічними активами, а результат їх використання сільськогосподарською продукцією» [33].

Для деталізації обліку витрат у рослинництві Міністерством аграрної політики України розроблено «Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт і послуг) сільськогосподарських підприємств» [41].

У рослинництві витрати обліковують за культурами, групами культур або видами робіт.

Для обліку використовується система рахунків класу 2 «Виробничі запаси» та класу 8 «Витрати за елементами». Основним є рахунок 23 «Виробництво», де відображаються всі прямі витрати, пов'язані з вирощуванням

конкретних культур.

Ефективне застосування нормативних документів забезпечує:

- достовірне формування собівартості продукції;
- контроль за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- можливість прийняття обґрунтованих управлінських рішень;
- підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Висновки до розділу 1

1. Витрати у рослинництві є основними економічними показниками, оскільки відображають рівень використання ресурсів та визначають фінансові результати підприємства. Конкуренція в аграрного секторі та покращення економічних результатів є ознаками раціонального управління витратами.

2. Контроль за рівнем витрат і пошук шляхів їх оптимізації є одним із головних напрямів удосконалення організації виробництва в сучасному рослинництві.

3. Облік витрат та виходу продукції у сільському господарстві, зокрема у рослинництві пройшов тривалий шлях і подолав багато часу від простого підрахунку ресурсів до складної системи фінансового та управлінського аналізу. Розвиток обліку витрат відображає загальні економічні перетворення в країнах та в цілому у світі.

4. Сучасні тенденції - це автоматизація, екологізація та інтеграція в міжнародний простір. Усе перераховане спрямоване на підвищення ефективності управління, забезпечення прозорості даних і досягнення сталого розвитку аграрних підприємств.

5. Облік витрат у рослинництві - потужній засіб стратегічного управління

в аграрній сфері.

6. Облік витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва має велике значення для діяльності аграрних підприємств.

7. Витрати на виробництво і вихід продукції рослинництва формуються від багатьох факторів, зокрема від таких факторів: природно-кліматичних умов, технології вирощування, рівня механізації, розміру господарства та безпосередньо від ефективності управлінських рішень.

8. Класифікація витрат у рослинництві є важливим інструментом для управління виробництвом і визначення економічної ефективності даної галузі. Класифікація витрат дозволяє деталізувати структури собівартості, виявити непродуктивні витрати, забезпечити точність обліку та створити чіткі управлінські рішення.

9. В сучасному світі, особливого значення набуває застосування системного підходу до аналізу витрат, який враховує крім економічного, й екологічний та технологічний чинники. Ефективне управління витратами у рослинництві сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції, стабільності аграрного виробництва та сталому розвитку господарства.

10. Нормативно-правове забезпечення обліку витрат у рослинництві є складною, багаторівневою системою, яка поєднує загальні положення бухгалтерського обліку та спеціалізовані галузеві норми.

11. Основою нормативно-правового забезпечення витрат у рослинництві є Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національні стандарти НП(С)БО 9, 15, 16, 30, а також методичні рекомендації Мінагрополітики.

12. Нормативно-правове регулювання є запорукою прозорого, точного та ефективного обліку витрат у рослинництві, що має важливе значення для розвитку аграрного сектору та формування фінансової стабільності підприємств.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «Чугуєво»

Об'єктом кваліфікаційної роботи є товариство з обмеженою відповідальністю «Чугуєво». Підприємство засноване в березні 2001 року та юридично зареєстроване за адресом провулок Чугуївський, буд. 9-Б, село Новопавлівка, Дніпропетровської області. Електронна адреса підприємства: tov_chuguevo@ukr.net.

Засновниками підприємства є Каплюк Анастасія Миколаївна з часткою 68% та Гаврилов Володимир Володимирович з часткою 32%. Директором ТОВ «Чугуєво» є Гаврилов Володимир Васильович (наказ № 2-к від 01.07 20008 р.), головним бухгалтером - Липка Вікторія Володимирівна (наказ № 30-к від 06.10.2022 р.).

Товариство з обмеженою відповідальністю «Чугуєво» є платником єдиного податку четвертої групи оподаткування.

На досліджуваному підприємстві використовують програмне забезпечення 1С-звіт. Дане програмне забезпечення дає змогу підприємству, створювати та подавати звітність, саме офіційну з облікових даних. Також дозволяє формувати внутрішні звіти для аналізу діяльності підприємства [37].

Основним видом досліджуваного підприємства є КВЕД 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. До інших видів діяльності відноситься:

01.12 Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів.

01.46 Розведення свиней.

01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві.

45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів.

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин.

46.31 Оптова торгівля фруктами й овочами.

77.39 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування.

77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів.

та інші види діяльності.

Основним напрямом діяльності ТОВ «Чугуєво» є виробництво сільськогосподарської продукції рослинного походження, яка використовується для продовольчих, кормових, технічних і насіннєвих потреб.

Підприємство спеціалізується на озимій пшениці, ячмені, соняшнику, ріпаку. Вибір даних культур обумовлений природно-кліматичними умовами регіону, родючістю ґрунтів, наявністю матеріально-технічної бази та попитом на ринку сільськогосподарської продукції.

Згідно зі структурою господарства, діяльність підприємства організована бригадним принципом. Основними фондами підприємства є земельні ресурси, сільськогосподарська техніка, будівлі, споруди, склади, а також засоби для зберігання і первинної переробки врожаю.

Земельні угіддя підприємства «Чугуєво» включають рілля, багаторічні насадження, сіножаті та пасовища, але переважаючу частку становить рілля - 94% усіх площ, що забезпечує можливість інтенсивного розвитку зернового виробництва. Обробіток землі здійснюється з використанням сучасних агротехнологій, що враховують екологічні вимоги, сівозміну, удобрення та охорону ґрунтів.

Фінансово-господарська діяльність підприємства спрямована на підвищення урожайності, зниження собівартості продукції, ефективне використання ресурсів та отримання прибутку. Для цього використовуються сучасні методи планування, обліку та контролю витрат, упроваджуються новітні

технології обробітку ґрунту і вирощування культур.

Провівши оцінку майна та капіталу на досліджуваному підприємстві за 2020-2024 рр. за таблицею 2.1 можна зробити висновок, що сукупне майно підприємства складається з необоротних та оборотних активів.

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ТОВ «Чугуєво» за 2020-2024 рр., тис. грн.

№	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 до 2020 рр.
	Майна - усього	15824	17294	23406	26706	29376	185,64
1	Необоротні активи	1430	1294	1620	1880	2068	144,61
1.1	Основні засоби	1170	1294	1620	1820	2002	171,11
2	Оборотні активи	14394	16000	21786	24826	27308	189,71
2.1	Запаси	5200	7008	9706	10428	11470	220,57
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	6632	4378	6014	7924	8716	131,42
2.3	Гроші	1460	3240	4870	5316	5847	400,47
	Капітал - усього	15824	17294	23406	26706	29376	185,64
3	Власний капітал	4426	6116	10080	12084	13292	300,31
3.1	Пайовий капітал	12	12	12	12	12	100
4	Зобов'язання і забезпечення	11398	11178	13326	14622	16084	141,11
4.1	Поточні зобов'язання	11398	11178	13326	14622	16084	141,11
4.2	Поточна кредиторська заборгованість	6218	7862	9352	10362	11398	183,30

Також проаналізувавши таблицю 2.1, можна зробити висновок, що в ТОВ «Чугуєво» протягом 2020-2024 всі показники збільшилися. Особливо це стосується грошей, власного капіталу та запасів.

Зокрема проаналізувавши додаток А, а саме фінансові результати ТОВ «Чугуєво» за 2020-2024 рр. можна зробити основні висновки. Можна спостерігати, що на досліджуваному підприємстві чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 57108 тис. грн. Крім цього помітними збільшилися й

операційні витрати, крім адміністративних витрат. Збільшилися зокрема витрати на собівартість реалізованої продукції, витрати на збут та інші витрати. Це збільшення витрат не критичне, оскільки суттєво збільшився чистий дохід, що вказує на прогресуючий результат діяльності ТОВ «Чугуєво». Не зважаючи на збільшення чистого доходу, керівництво ТОВ «Чугуєво» слід звернути увагу на показники операційних витрат, оскільки є шляхи зниження даних витрат. Позитивний результат також показує і чистий прибуток, який у 2024 році збільшився на 43455 тис. грн. Цей факт суттєво вплину на діяльність досліджуваного підприємства в позитивну сторону.

Зробивши аналіз додатку Б «Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Чугуєво» за 2020-2024 рр.», можна також зробити ряд висновків. По-перше табличка з додатку, дає дані про оцінку фінансової стійкості досліджуваного підприємства, а саме свідчить про фінансову незалежність самого підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Іншими словами ТОВ «Чугуєво» здатне фінансувати свою діяльність самостійно, що є гарним показником розвитку агропідприємства. В підприємстві спостерігається низький коефіцієнт залученого капіталу. Саме цей показник вказує на фінансову незалежність. Також в ТОВ «Чугуєво» є три коефіцієнти, які впродовж 2020-2024 рр. не змінювалися, а саме коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт структури залученого капіталу, коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні. Позитивну динаміку показує коефіцієнт реальної вартості майна, що є позитивною ознакою успішності підприємства. Стосовно інших коефіцієнтів, вони також вказують на позитивні показники.

Комплексна оцінка фінансового стану досліджуваного підприємства дозволяє визначити економічний потенціал підприємства й окреслити його позицію в сучасному середовищі.

Аналіз показників додатку В передбачає, те що ТОВ «Чугуєво» є дуже привабливим для потенційних інвесторів. В цілому фінансовий стан

підприємства є задовільним.

Урожайність досліджуваного підприємства з кожним роком збільшується, це зумовлено поєднанням агротехнічних заходів, використання сучасних технологій та контролю за зовнішніми факторами (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Урожайність ТОВ «Чугуєво» протягом 2020-2024 рр.

Рік	Сільськогосподарська культура			
	Озима пшениця	Соняшник	Ріпак	Ячмінь
2020	2,8 т/га	2,0 т/га	2,4 т/га	2,0 т/га
2021	2,8 т/га	1,7 т/га	2,2 т/га	2,2 т/га
2022	2,5 т/га	1,5 т/га	2,2 т/га	1,6 т/га
2023	3,0 т/га	1,7 т/га	3,1 т/га	1,7 т/га
2024	3,7 т/га	2,1 т/га	3,0 т/га	2,4 т/га

Проаналізувавши таблицю 2.2 можна зробити висновок:

- найгірша урожайність всіх культур була у 2022 році;
- найбільші показники демонструє озима пшениця, а саме у 2024 році;
- соняшник показує найгіршу урожайність серед сільськогосподарських культур;
- в цілому після 2022 року урожайність сільськогосподарських культур поступову відновлюється.

Основним показником фінансових результатів підприємства «Чугуєва» є його прибуток, який формується з надходження від господарської діяльності.

2.2. Характеристика діяльності бухгалтерської служби та аналіз базових принципів облікової політики

Бухгалтерська служба є одним із ключових структурних підрозділів сільськогосподарського підприємства, що займається виробництвом продукції

рослинництва. Її основна мета - це «забезпечення достовірного, повного та своєчасного ведення бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності, а також здійснення контролю за раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів» [20].

Бухгалтерський облік в товаристві з обмеженою відповідальністю «Чугуєво» покладений на бухгалтерію. Ведення обліку на досліджуваному підприємстві здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», а також за допомогою Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, основні положення щодо його ведення закріплені в наказі Про облікову політику.

В бухгалтерії ТОВ «Чугуєво» працює 5 осіб, враховуючи головного бухгалтера Липку Вікторію Володимирівну. Відповідальним за організацію роботи бухгалтерської служби на досліджуваному підприємстві є керівник Гаврилов Володимир Володимирович.

Головний бухгалтер в ТОВ «Чугуєво» здійснює методичне керівництво, контролює правильність оформлення первинних документів, відповідає за складання фінансової звітності, податкових декларацій, організовує роботу бухгалтерів.

Бухгалтер з обліку матеріальних цінностей на досліджуваному підприємстві веде облік надходження, переміщення і використання насіння, добрив, запасних частин, паливно-матеріальних частин тощо. Веде облік основних засобів.

Бухгалтер з обліку праці та заробітної плати відповідає за ведення табелів обліку робочого часу, нарахування заробітної плати працівникам, Також бухгалтер веде облік розрахунків з державними фондами соціального страхування та податковими органами.

Бухгалтер з обліку витрат і калькуляції собівартості на досліджуваному підприємстві здійснює облік витрат за видами сільськогосподарських культур.

Також обчислює собівартість продукції рослинництва. Бухгалтер з обліку витрат і калькуляції проводить аналіз витрат та економічну оцінку ефективності виробництва.

В ТОВ «Чугуєво» є бухгалтер з обліку розрахункових операцій. Він займається відображенням банківських операцій, обліком дебіторської й кредиторської заборгованості, контролем за правильністю проведення грошових розрахунків та своєчасності платежів на підприємстві. Веде облік з підзвітними особами та облік земельних паїв.

Бухгалтерська служба в ТОВ «Чугуєво» має свої певні функції та завдання (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Завдання бухгалтерської служби ТОВ «Чугуєво».

В цілому бухгалтерська служба з вище наведеними завданнями справляється якісно та проблем не виявлено.

ТОВ «Чугуєво» побудоване відповідно до принципів бухгалтерського

обліку (табл. 2.3), визначеними Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» і НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [40, 29].

Таблиця 2.3

Принципи бухгалтерського обліку в ТОВ «Чугуєво»

Принцип	Характеристика
Обачність	Застосовуються методи оцінки.
Повне висвітлення	Фінансова звітність підприємства містить всю інформацію, яка здатна вплинути на рішення.
Автономність	Підприємство є юридичною особою, тому власне майно і зобов'язання не відображаються у фінансовій звітності.
Послідовність	ТОВ «Чугуєво» постійно застосовує обрану облікову політику кожного року.
Безперервність	Оцінка активів й зобов'язань ТОВ «Чугуєво» здійснюється з припущень, що діяльність буде тривати.
Нарахування та відповідність доходів і витрат	Доходи та витрати ТОВ «Чугуєво» відображаються в фінансовій звітності й бухгалтерському обліку в момент їх появи.
Перевалювання сутності над формою	Операції обліковуються по суті, а не через те що є юридичною особою.
Єдиний грошовий вимірник	Операції у фінансовій звітності відображаються в єдиній грошовій одиниці.
Історична собівартість	Пріоритетом є оцінка активів.
Періодичність	Діяльність ТОВ «Чугуєво» розподіляється на періоди часу, для складання фінансової звітності.

Застосування принципів на досліджуваному підприємстві дає змогу забезпечити достовірність, об'єктивність та порівнянність фінансової інформації, яка формує основу для управлінських рішень. Також дотримання принципів підвищує ефективність діяльності підприємства.

Бухгалтерська служба бере участь у розробці внутрішніх регламентів., плануванні фінансових результатів аналізі прибутковості та здійснює

формування облікової політики на підприємстві.

Облікова політика ТОВ «Чугуєво» передбачає сукупність принципів, методів і процедур, які використовують для ведення обліку, складання та подання фінансової звітності. На підприємстві облікова політика формується головним бухгалтером та затверджується керівником підприємства наказом.

У обліковій політиці ТОВ «Чугуєво» визначено порядок інвентаризації, терміни подання звітності, правила електронного документообігу та відповідальність працівників за збереження облікових документів.

Завдяки злагодженій роботі п'яти працівників бухгалтерії ТОВ «Чугуєво», чітко визначеному розподілу функцій та дотриманню облікової політики підприємство має можливість своєчасно аналізувати результати діяльності, планувати витрати, прогнозувати прибутковість і розробляти заходи щодо підвищення ефективності. Бухгалтерська служба ТОВ «Чугуєво» є важливим елементом системи управління

2.3. Оцінка ведення первинної документації, аналітичного та синтетичного обліку витрат у рослинництві на підприємстві

Ефективна організація бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві, а саме у галузі рослинництва має «ключове значення для забезпечення достовірності інформації про виробничі процеси, витрати та результати діяльності» [52].

Коректне ведення аналітичного та синтетичного обліку витрат, зокрема первинної документації дозволяє «здійснювати контроль за використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, аналізувати рентабельність окремих культур і напрямів діяльності, визначити собівартість рослинної продукції» [22].

Основою бухгалтерського обліку є первинна документація, оскільки саме на її підставі здійснюються всі облікові записи.

У товаристві з обмеженою відповідальністю «Чугуєво» ведення первинних документів здійснюється у відповідності до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Мінфіну України № 88 від 24.05.1995 року [42].

Основними первинними документами на досліджуваному підприємстві в обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є:

- картки для обліку використання насіння, добрив, запасних частин, палива тощо;
- накладні на відпуск матеріалів;
- акти на списання насіння та посадкового матеріалу;
- акти на використання мінеральних добрив і засобів захисту рослин;
- таблиці обліку робочого часу та нарахування заробітної плати;
- акти виконаних польових робіт, таких як оранка, посів, культивування, збирання врожаю;
- шляхові листи трактористів і комбайнерів, які фіксують витрати палива та обсяг виконаних робіт.

Первинні документи складають безпосередньо у виробничих підрозділах, у випадку ТОВ «Чугуєво» це бригади, і передаються до бухгалтерії для перевірки та обробки. На досліджуваному підприємстві застосовується журнал-ордерна форма бухгалтерського обліку, а для зберігання та систематизації первинних документів створено архів. Усі документи зберігаються у відповідності до законодавчих норм - не менше 3 років, а документи щодо земельних ділянок, основних засобів чи техніки - до 10 років.

Ведення первинних документів у ТОВ «Чугуєво» здійснюється належним чином, своєчасно і відповідно до встановлених вимог. Що забезпечую в свою чергу повноту й достовірність облікових даних на підприємстві.

Аналітичний облік на досліджуваному підприємстві ведеться організовано за видами культур, об'єктами обліку витрат та статтями калькуляції. Це дозволяє деталізувати інформацію та забезпечити контроль за кожним видом діяльності.

До основних об'єктів аналітичного обліку відноситься: озима пшениця, ячмінь, соняшник, ріпак, послуги допоміжних виробництв.

Аналітичний облік в товаристві з обмеженою відповідальністю «Чугуєво» ведеться за такими статтями витрат:

- витрати на оплату праці, зокрема нарахування заробітної плати механізаторам, працівникам допоміжних служб тощо;
- відрахування на соціальні заходи;
- насіння та посадковий матеріал;
- добрива та засоби захисту рослин;
- мастильні матеріали і паливо;
- амортизація основних засобів;
- ремонт та технічне обслуговування обладнання і машин;
- інші прямі витрати.

Кореспонденція рахунків є важливою частиною бухгалтерського обліку, і являється одним із методів бухгалтерського обліку. Метод являє «собою ведення подвійного запису по кожній операції» [23].

Для ведення аналітичного обліку підприємство використовує відомість аналітичного обліку витрат на виробництво, де витрати групують за культурами, статтями і підрозділами. Аналітичний облік на досліджуваному підприємстві ведеться якісно.

Також у господарстві використовують програмне забезпечення: 1С-звіт. Це дозволяє автоматизувати аналітичний облік, формувати зведені відомості витрат за кожною культурою та швидко визначати собівартість продукції на кінець звітного періоду.

Синтетичний облік витрат на виробництво рослинництва ведеться на рахунку 23 «Виробництво», субрахунки деталізують витрати за видами продукції.

На рахунку 231 «Рослинництво» відображаються всі прямі витрати на виробництво, тоді як непрямі витрати обліковуються на рахунках 91 «Загальновиробничі витрати» та 92 «Адміністративні витрати» з подальшим розподілом між об'єктами виробництва до площ посіві або обсягу робіт.

Додаток Д відображає приклади кореспонденції рахунків в ТОВ «Чугуєво» з обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

Після завершення виробничого циклу та збору врожаю виплати списуються з рахунку 231 на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» у сумі фактичної собівартості отриманої продукції. Синтетичний облік у ТОВ «Чугуєво» побудований відповідно до вимог П(С)БО 16 «Витрати», П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів у сільському господарстві.

2.4. Аналіз факторів, що впливають на вихід продукції рослинництва

ТОВ «Чугуєво» знаходиться в Дніпропетровській області, яка у свою чергу належить до степової зони, яка характеризується жарким літом і недостатньою кількістю опадів протягом року. Тому кліматичні умови мають подвійний вплив на діяльність ТОВ «Чугуєво». З одного боку, тривалий вегетаційний період сприяє вирощуванню більшості сільськогосподарських культур, з іншого - посушливі періоди в червні-серпні знижують урожайність, особливо соняшника.

З адаптації до змін клімату підприємство застосовує такі заходи:

- мінімальний обробіток ґрунту, щоб зберегти вологу на полі;

- використання засухостійких сортів, гібридів сільськогосподарських культур;
- впровадження систем сівозміни, що забезпечують оптимальне використання речовин і зменшують ризик зносу земельного ресурсу;
- розпушення поля для поліпшення водопроникності орного шару.

Ґрунти на досліджуваному підприємстві переважно чорноземи, які мають високу природну родючість.

Крім природно-кліматичного чинника, на вихід продукція рослинництва на підприємстві впливає й економічний, матеріально-технічний фактор.

Економічна стабільність і рівень забезпеченості ресурсами ТОВ «Чугуєво» безпосередньо впливають на обсяги виробництва. Можна виділити 4 основних чинники впливу (рис. 2.2).

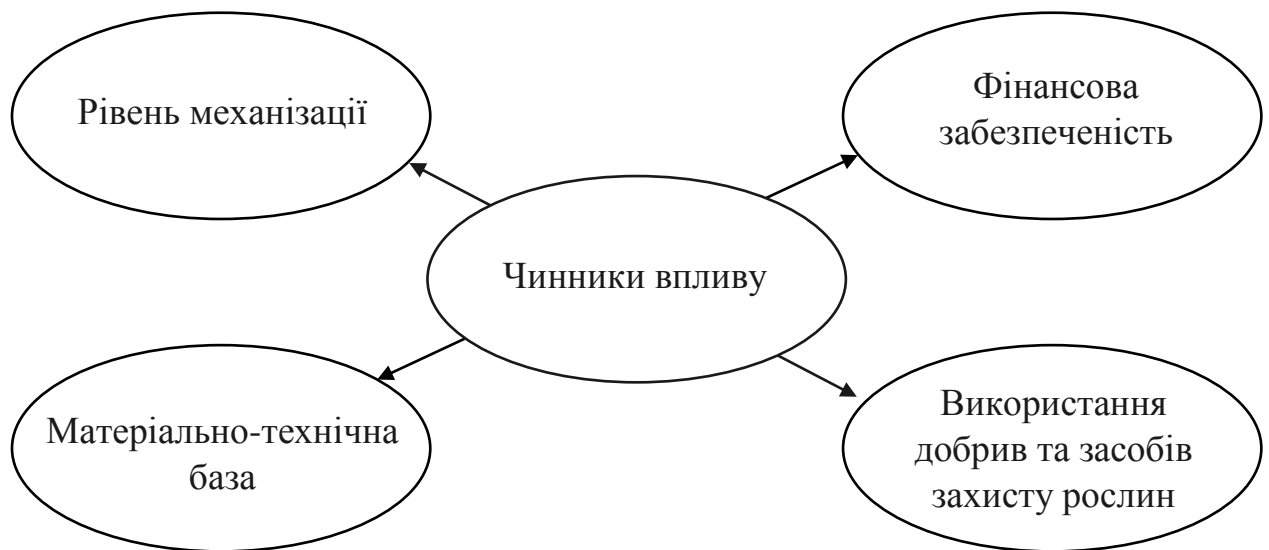

Рис. 2.2. Економічно та матеріально-технічні чинники впливу.

Повна механізація основних виробничих процесів в ТОВ «Чугуєво» дозволяє скоротити трудові витрати й забезпечити високу якість обробки полів. Матеріально-технічна база на досліджуваному підприємстві забезпечує функціонування зернохосвищ, сушарками, ремонтними майстернями. В свою чергу це дозволяє проводити післязбиральну доробку зерна й підтримку техніки

в справному стані.

У структурі витрат на виробництво значну частку займає придбання мінеральних добрив і засобів захисту рослин. Їх правильне застосування сприяє підвищенню урожайності на 20-40%.

Також на вихід продукції рослинництва впливає організаційно-технологічний вплив. Організація технологічних процесів у рослинництві має вирішальне значення для кінцевих результатів діяльності.

На досліджуваному підприємстві використовується інтенсивна технологія вирощування сільськогосподарських культур, що включає насамперед:

- сівозміну;
- якісну підготовку насіння перед посівом;
- застосування системи точного землеробства;
- оптимальні строки сівби та глибину загортання насіння;
- використання системи захисту рослин від бур'янів, шкідників та захворювань;
- вчасне збирання врожаю з мінімальними втратами.

На підприємстві ведеться облік витрат за сільськогосподарськими культурами, що дозволяє насамперед визначити рентабельність кожного виду продукції.

Рівень кваліфікації персоналу на підприємстві є одним із ключових чинників успіху, який впливає на вихід продукції рослинництва. В ТОВ «Чугуєві» працюють досвідчені механізатори, інженери, різноробочі, садівники які регулярно проходять навчання й підвищення кваліфікації.

Керівництво підприємства створює належні умови праці, зокрема забезпечує сезонних працівників житлом і харчуванням, своєчасно виплачує заробітну плату. Наявність мотиваційної системи оплати праці стимулює продуктивність праці.

ТОВ «Чугуєво» приділяє велику увагу охороні навколишнього

середовища. Підприємство впроваджує раціональну систему удобрення. Дана система запобігає накопиченню нітратів у ґрунтах, проводить агротехнічні заходи проти ерозії, а також частково використовує органічні добрива, такі як гній та компост.

З метою збереження екологічного балансу господарство утримується від надмірного використання засобів захисту рослин для окремих сільськогосподарських культур.

Злагоджена дія вище перелічених факторів забезпечує стабільне підвищення урожайності основних культур.

Висновки до розділу 2

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «Чугуєво» засновано в березні 2001 року, та зареєстроване адресом провулок Чугуївський, буд. 9-Б, село Новопавлівка, Дніпропетровської області.

2. Засновниками підприємства є Каплюк Анастасія Миколаївна з часткою 68% та Гаврилов Володимир Володимирович з часткою 32%.

3. Директором ТОВ «Чугуєво» є Гаврилов Володимир Васильович (наказ № 2-к від 01.07 20008 р.), головним бухгалтером - Липка Вікторія Володимирівна (наказ № 30-к від 06.10.2022 р.).

4. Основним видом ТОВ «Чугуєво» є КВЕД 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

5. 94 % земельних угідь підприємства - рілля. Найбільше ТОВ «Чугуєво» вирощує озимої пшениці, ячменю, рапсу та соняшника. Діяльність підприємства організоване бригадним принципом.

6. Бухгалтерська служба досліджуваного підприємства складається з 5 осіб, включаючи головного бухгалтера. Бухгалтерська служба є важливим

елементом системи управління. Її діяльність спрямована на забезпечення точного відображення господарських процесів, контроль за ресурсами та формування звітності відповідно до законодавчих вимог.

7. ТОВ «Чугуєво» використовує програмне забезпечення ІС-звіт.

8. Завдяки злагодженій роботі п'яти бухгалтерів, чітко визначеному розподілу функцій та дотриманню облікової політики підприємство має можливість своєчасно аналізувати результати діяльності, планувати витрати, прогнозувати прибутковість і розробляти заходи щодо підвищення ефективності виробництва.

9. Оцінка ведення первинної документації, аналітичного та синтетичного обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва у ТОВ «Чугуєво» свідчить про належну організацію облікової роботи. Всі етапи, від складання первинних документів до узагальнення даних у фінансовій звітності - здійснюється відповідно до чинного законодавства та методичних рекомендацій.

10. Система обліку витрат у рослинництві на досліджуваному підприємстві забезпечує формування повної, достовірної та своєчасної інформації про витрати, що є основою для управлінських рішень, планування виробництва, визначення собівартості та оцінки ефективності діяльності підприємства.

11. Діяльність товариство з обмеженою відповідальністю «Чугуєво», свідчить що стабільний дохід від виробництва рослинної продукції досягається завдяки впливу факторів, зокрема: природно-кліматичного, економічного, матеріально-технічного, організаційно-технологічного, соціально-трудоного та екологічного фактору.

12. ТОВ «Чугуєво» можна вважати прикладом ефективно організованої бухгалтерської системи, яка відповідає сучасним вимогам аграрного бізнесу та сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства на ринку

сільськогосподарської продукції.

13. Досліджуване підприємство демонструє ефективну модель ведення аграрного бізнесу, засновану на раціональному використанні земельних ресурсів, впровадженні сучасних технологій, підвищенні кваліфікації персоналу, Також ТОВ «Чугуєво» екологічно усвідомлено відноситься землеробства, що важливо у сучасному світі.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ВИХІД ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Проблематика ведення обліку витрат на виробництво та вихід продукції рослинництва

У наш час кожне агропідприємство, має певні свої особливості ведення обліку, зокрема і у обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва. Зараз не можливо сказати, що «підприємства які займаються рослинництвом, чи тваринництвом не мають проблем у веденні бухгалтерського обліку» [50].

Те чи інше підприємство має свої проблеми, які впливають на організацію обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

Для визначення основних шляхів удосконалення організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва «потрібно в першу чергу слід визначити проблеми, що впливають на організацію обліку» [4].

На багатьох підприємствах зберігається «традиційний бухгалтерський облік орієнтований на фінансову звітність, тоді як управлінський облік потребує детального відображення витрат за видами продукції, технологічними операціями та полями» [14].

Внаслідок цього виникають певні труднощі:

- неможливість точної калькуляції собівартості конкретної продукції, особливо коли одне поле на підприємстві використовується для вирощування кількох культур;
- неправильне планування ресурсів, що призводить до перевитрат на насіння, добрива, палива, засобів захисту рослин тощо.
- відсутність даних для оперативного контролю ефективності

технологічних процесів.

Саме тому управлінський облік є важливим елементом на підприємстві, оскільки він формує основну базу для прийняття рішень. Також управлінський облік зосереджений на внутрішні потреби господарства. Основною «метою управлінського обліку є формування інформації, зокрема витрат та доходів» [5].

Ще однією проблемою на сільськогосподарських підприємствах є фрагментарність даних та затримка у їх обробці. В умовах сезонного характеру рослинництва, коли «різні роботи виконуються у короткі терміни, таких як посіви, обробка полів, збір урожаю, то своєчасний облік витрат на підприємстві стає критичним» [46].

Відсутність інтеграції між відділом бухгалтерії, агрономами та виробничим персоналом призводить до помилок у розподілі витрат за культурами.

Проблема недостатньої автоматизації облікових процесів характеризується тим що, більшість даних фіксується вручну, що збільшує ризик помилок і дублювання записів.

Сучасні агропідприємства впроваджують системи автоматизованого збору даних, що, у свою чергу, «дозволяють отримувати актуальні дані в реальному часі та зменшувати ризик втрат необхідної інформації для підприємства» [27].

Ще одна значуща проблема це відсутність чітких внутрішніх процедур обліку та контролю витрат. На більшості сільськогосподарських підприємствах не встановлено єдиних стандартів, що ускладнює порівняння витрат між різними культурами, полями чи агрономічними підрозділами. Через це можна відокремити такі наслідки як:

- низька прозорість виробничих процесів;
- ризики нецільового використання ресурсів;
- відсутність регулярного аналізу ефективності.

Недостатня кваліфікація персоналу та мотивація також відіграє важливе

значення, зокрема недостатній рівень підготовки працівників які займаються обліком та калькуляцією витрат. Також бухгалтерський персонал не має спеціалізації у сфері агробізнесу, а агрономи не володіють навичками ведення економічного обліку.

Рівень кваліфікації працівників бухгалтерії ТОВ «Чугуєво» на вищому рівні, це стосується не лише бухгалтерів, оскільки персонал на підприємстві є одним із ключових чинників успіху, який впливає на вихід продукції рослинництва. В ТОВ «Чугуєві» працівники проходять навчання й підвищення кваліфікації.

Можна стверджувати, що в товаристві з обмеженою відповідальністю «Чугуєво», щодо помилок в обліку матеріалів та трудових витрат не спостерігається. Також керівництво мотивує преміюванням персонал, що робить персонал зацікавленим у точності обліку витрат.

Організація обліку витрат значною мірою ускладнюється структурними та технологічними особливостями підприємства. В цілому в ТОВ «Чугуєво», до основних проблем які впливають на ведення обліку витрат на виробництво рослинної продукції впливають такі фактори як:

- великий розмір земельних ділянок та розосередженість полів ускладнює контроль за використанням матеріальних ресурсів;
- використання різноманітних технологій потребує роздільного обліку витрат, що не завжди передбачено існуючими методиками;
- зміни кліматичних умов, зокрема погодних ризиків, таких як посуха та заморозки створюють непередбачувані витрати, які у свою чергу важко відобразити в обліковій системі підприємства.

Вище перелічені проблеми, зумовлюють необхідність гнучких підходів до обліку, які дозволяють враховувати сезонність, погодні ризики та технологічні особливості вирощування.

Не менш важливою проблемою на досліджуваному підприємстві є те, що

витрати на паливо, добрива, засоби захисту рослин та оплату праці часто відображаються після завершення операцій, що ускладнює аналіз і корекцію витрат.

Організація обліку витрат також ускладнюється економічними чинниками. Особливо в ТОВ «Чугуєво» впливає коливання цін на ресурси, зокрема на добриво, паливо, засоби захисту рослин, посівний матеріал, що ускладнює прогнозування витрат та планування бюджету.

Не менш важливою проблемою є законодавчі та податкові зміни, які впливають на порядок відображення витрату бухгалтерії та управлінському обліку.

Також великого впливу агропідприємства отримали і отримують від війни в Україні. Вона «може призвести до серйозних негативних наслідків» [21].

Військові дії, руйнування інфраструктури, коливання ринку створили умови, у яких традиційні методики обліку виявилися недостатніми, і потребують певних адаптацій. Війна спричинила різке підвищення основних елементів витрат, що відобразилося на собівартості продукції рослинництва.

Особливо ТОВ «Чугуєво», зіштовхнулось з дорожчанням палива та мастильних матеріалів, причинами цього стало логістичні обмеження, зруйнування нафтобаз, та дефіцит пального у 2022-2023 роках. Оскільки збільшились ціни на паливо та мастильні матеріали, відповідно збільшилась вартість тракторних, зернозбиральних, транспортних робіт.

Порушення імпорту, зниження внутрішнього виробництва та глобальні цінові коливання призвели до рекордних подорожчань добрив та засобів захисту рослин, що також вплинуло на виробництво сільськогосподарської продукції. Запасні частини та ремонт техніки, також суттєво подорожчав, через ускладнення постачання і окупації промислового регіонів. Через ці обставини ТОВ «Чугуєво» було змушене коригувати норми списання матеріалів, переоцінювати запаси, частіше застосовувати метод середньозваженої

собівартості для коректного відображення реальної вартості витрат.

Таким чином, можна стверджувати на досліджуваному підприємстві облік витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва стикається з комплексом внутрішніх і зовнішніх факторів.

3.2. Удосконалення організації обліку витрат на виробництво рослинництва на підприємстві

Особливостями виробництва рослинної продукції є сезонність робіт, довга тривалість виробничого циклу, вплив природно-кліматичних факторів, велика частка біологічних активів, використання значної кількості матеріалів та паливно-мастильних ресурсів [19].

Собівартість формується протягом усього циклу виробництва: від підготовки поля до збору врожаю та до його відповідно збирання. Це вимагає точного розподілу витрат між культурами та полями з урахуванням виробничих витрат.

Удосконалення організації системи обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва агропідприємстві має бути насамперед комплексним і охоплювати методичні, організаційні та технологічні фактори [17].

На сучасних сільськогосподарських підприємствах рекомендується створювати центри відповідальності. Наприклад, якщо трактор під час виконання робіт на одному з полів витратив більше палива ніж на іншому, це буде одразу видно в системі, і відповідальна особа може пояснити відхилення або вжити заходів щодо скорочення витрат палива.

Структурні підрозділи центрів відповідальності мають необхідні ресурси, для здійснення господарської діяльності та несуть відповідальність за результати його діяльності. В цілому центри відповідальності в

сільськогосподарських підприємствах можна класифікувати за 4 центрами (рис. 3.1).

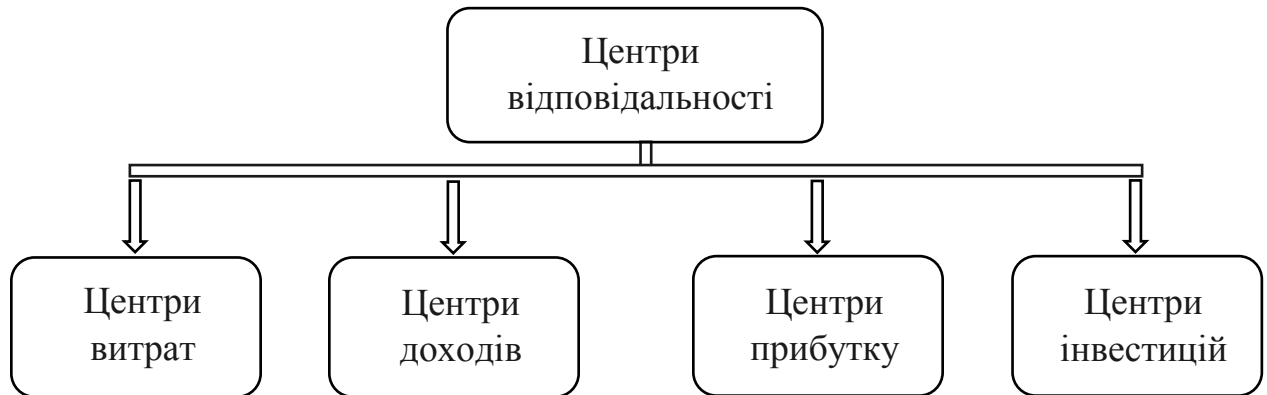

Рис. 3.1. Центри відповідальності

Найвищим рівнем відповідальності являється центр інвестицій, оскільки здійснюється контроль витрат, доходу, інвестицій.

Центр витрат - контролює витрати пов'язані з діяльністю певного підрозділу, центр доходів - відповідає за доходи, при цьому не контролює витрати, а центр прибутку - за витрати та доходи.

Впровадження центрів відповідальності для ТОВ «Чугуєво» дозволяє якісно розподіляти витрати між окремими підрозділами й операціями, забезпечуючи прозорий контроль за використанням ресурсів. Даний підхід підвищить по-перше точність формування собівартості, по-друге посилює відповідальність керівників ділянок, по-третє сприяє зменшенню перевитрат і втрат, а також створює кращу основу для планування та прийняття управлінських рішень. У результаті цього ТОВ «Чугуєво» отримує більш ефективну систему управління витратами та підвищує загальну рентабельність виробництва.

Також одним із шляхів удосконалення обліку витрат на виробництво рослинної продукції на досліджуваному підприємстві є розробка та регулярне оновлення технологічних карт.

Технологічна карта - це основний документ технологічної документації,

де планується технологія виробництва, обсяги робіт, засобів виробництва та робоча сила, яка необхідна для їхнього виконання, а також розмір матеріальних витрат. Іншими словами технологічна карта це основний документ управління витратами [49].

Досліджуваному підприємству також було доречно удосконалити облік витрат на виробництво рослинництва в плані технологічних карт. У зв'язку з цим було розроблено та запропоновано алгоритм обліку, який представлено на рисунку 3.2.

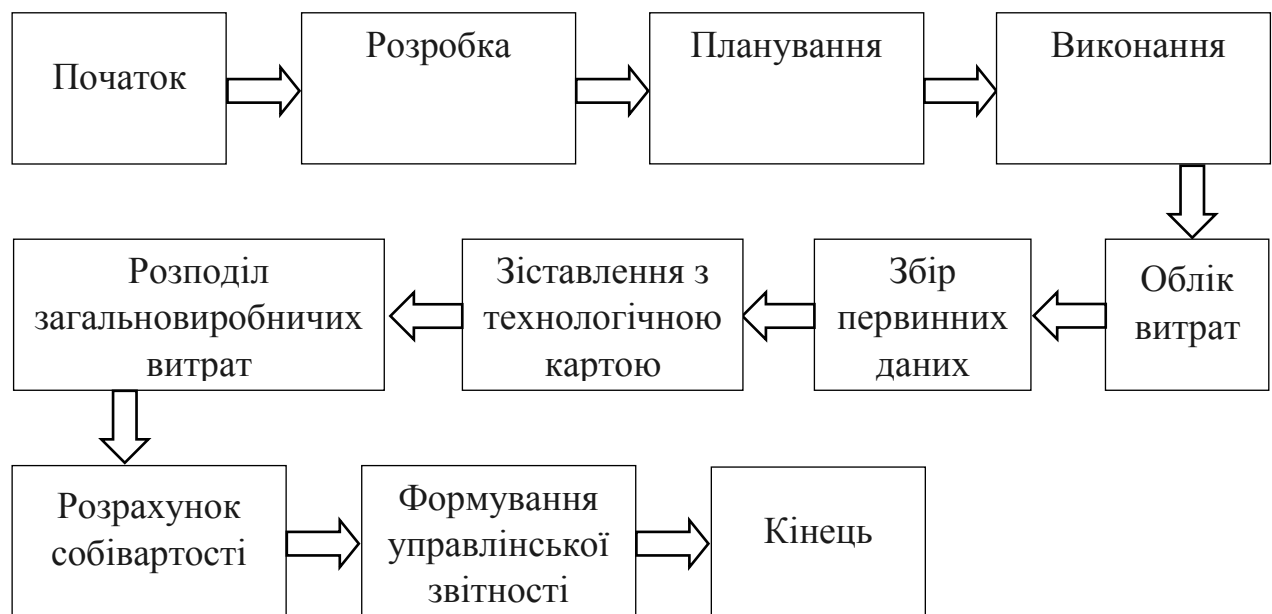

Рис. 3.2. Запропонований алгоритм обліку витрат у рослинництві на основі технологічних карт для ТОВ «Чугуєво»

Послідовність дій, яка зображена на рисунку 3.2 дозволяє систематизувати весь планово обліковий процес у ТОВ «Чугуєво». Впровадження цих дій забезпечує логічну послідовність дій - від розробки технологічної карти до формування собівартості продукції. В межах діяльності досліджуваного підприємства така схема є особливо актуальною, оскільки запровадження її спрощує ведення обліку на підприємстві та робить його більш детальнішим.

В цілому для підприємства ТОВ «Чугуєво» можна запропонувати наступні дії, які передбачають:

- розробку технологічних карт на кожен культур та поле;
- включення в них всі операції, зокрема посів, внесення добрив, застосування засобів захисту рослин, культивування, оранку, дискування, збір врожаю тощо;
- затверджувати технологічні карти щороку перед початком посівної компанії.

Дотримання порад щодо карт, дає можливість контролювати відповідність фактичних витрат, планувати загальну потребу в ресурсах, таких як насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали тощо, прогнозувати собівартість ще до початку сезону, а найголовніше запобігати перевитрат на підприємстві.

Товариству з обмеженою відповідальністю «Чугуєво» доцільно запропонувати такі первинні документи як: акти списання витрат від стихійних явищ; журнал роботи техніки з GPS-контролем; накладні на видачу добрив і засобів захисту рослин на конкретне поле та на конкретний час.

Дані документи дадуть змогу спростити взаємодію між бухгалтерією та механізаторами в ТОВ «Чугуєво».

Також досліджуваному підприємству слід використовувати GPS-моніторинг та систему точного землеробства. Технологія точного землеробства дозволяє здійснювати контроль витрат добрив, засобів захисту рослин, насіння тощо. Що стосується GPS-трекерів на агротехніці, дозволяють відстежувати маршрути, витрати пального, визначити час польової роботи, уникнути крадіжок. Дані з цих технологій потрапляють в облікову систему, що підвищують точність формування собівартості [51].

В ТОВ «Чугуєво» використовують програмне забезпечення «1С-звіт», яке дозволяє створювати та подавати звітність, саме офіційну з облікових даних.

Зараз більшість підприємств, зокрема тих, що займаються рослинництво почали використовувати програмне забезпечення BAS (Business Automation Software).

ТОВ «Чугуєву» слід користуватись програмним забезпеченням BAS, оскільки дане програмне забезпечення є більш якіснішим та дозволяє більш комплексніше охоплювати основні моменти, які стосуються управління та обліку. BAS є більш сучаснішим програмним забезпеченням, ніж те що використовує ТОВ «Чугуєво». Дане програмне більш адаптований до українського законодавства, та мають свої переваги (рис. 3.3).

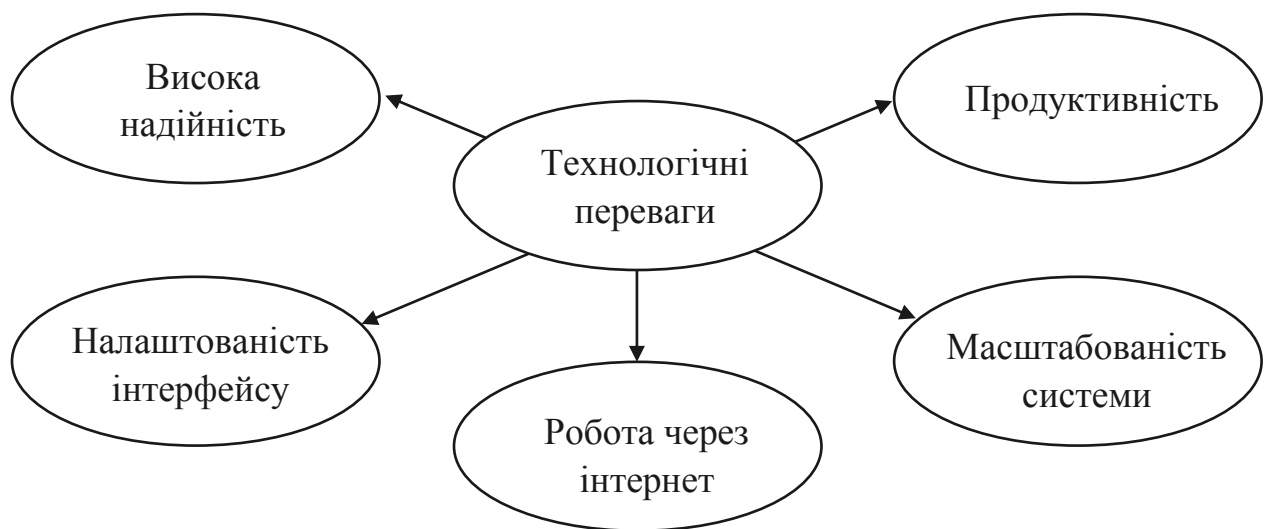

Рис. 3.3. Технологічні переваги BAS.

Основні аргументи переходу ТОВ «Чугуєво» на нове програмне забезпечення, а саме BAS, наведено на рис. 3.3. Важливою перевагою користування BAS є те що, воно дозволяє збільшити та покращити продуктивність праці всіх діючих служб підприємства та процеси взаємодії підрозділів.

Саме користування програмним забезпеченням BAS дозволяє досліджуваному підприємстві об'єднувати дані з технологічних карт, центрів відповідальності й первинних документів, що у свою чергу створює прозору та контрольовану систему управління витрат на виробництво рослинної продукції. Через ці переваги ТОВ «Чугуєво» отримує оперативну аналітику, зменшує

помилки та перевитрати, а головне оптимізує використання ресурсів.

Хмарні технології і мобільні додатки, відіграють важливу роль, оскільки хмарні сервіси забезпечують доступ до даних з будь-якої точки, а головне дозволяють швидко вносити інформацію прямо з поля [36].

В таблиці 3.1 наведено переваги застосування хмарних технологій та мобільних додатків для ТОВ «Чугуєво».

Таблиця 3.1

Переваги запровадження хмарних технологій і мобільних додатків в обліку витрат на виробництво рослинництва для ТОВ «Чугуєво»

Назва	Переваги	Результат
Хмарні технології	Дозволяє зберігати всі дані у єдиній онлайн базі.	По-перше відсутність втрати документів, по-друге миттєвий доступ для керівництва.
Хмарне зберігання звітів	Миттєве формування звітів та доступ з будь-якого пристрою, що має дозвіл.	Економія часу й швидкість прийняття рішень.
Мобільні додатки	Внесення даних прямо з поля.	Зниження помилок.
GPS та датчики на техніці	Дозволяє слідкувати за роботою техніки та витратами пального.	Контроль та зменшення крадіжок.

Згідно даних таблиці 3.1, використання перелічених технологій є важливим удосконаленням системи обліку витрат у рослинництві у ТОВ «Чугуєво». Також до вище перерахованих технологій, доцільно запропонувати ТОВ «Чугуєво» дистанційний контроль та супутниковий моніторинг посівів. В свою чергу це забезпечить оперативний аналіз стану полів. Дані з супутникових знімків та дронів дозволяють швидко реагувати керівництву досліджуваного підприємства на проблеми, такі як хвороби, бур'яни. Своєчасне реагування зменшує витрати засобів захисту рослин, добрив. Ці результати можуть інтегруватися в облікові системи, формуючи при цьому реальні витрати на конкретні технологічні операції.

Для удосконалення обліку витрат на виробництво рослинництва, більшість аграрних підприємств почали використовувати цифрові технології, так сказати діджиталізацію. Запровадження діджиталізації, «характеризується трансформаційними змінами, пов'язаними з провадженням цифрових технологій» [38]. До цих технологій можна віднести штучний інтелект, платформи для ведення бізнесу, різноманітні інтернет ресурси тощо [38].

Використання діджиталізації значно покращить діяльність ТОВ «Чугуєво».

Впровадження електронних польових журналів також відіграють важливу роль, оскільки кожен виконану операцію механізатор й агроном вносить в журнал. Це спрощує контроль витрат на виробництво рослинної продукції та відображає дані про отриманий врожай [4].

Удосконалення обліку витрат на виробництво рослинництва на рівні бухгалтерських проводок теж потребує змін та мають свої певні особливості. Витрати на сільськогосподарські культури часто накопичуються на загальному рахунку 231 «Рослинництво». Цю проблему можна легко виправити, якщо робити бухгалтерські записи по кожній господарській культурі. Більш інформаційніший бухгалтерський запис у рослинництві забезпечує: точне формування собівартості продукції за культурами.

ТОВ «Чугуєво» доречно створити посаду, яка здійснювала контроль, а саме контроль витрат на виробництво продукції рослинництва. Внутрішній контролер, повинен по-перше ознайомитись з специфікою виробництва рослинної галузі, по-друге повинен розумітися на обліку, а головне правильно проводити контроль.

У зв'язку з створенням нової посади, а саме контролера, слід розробити програму по якій буде здійснюватися контроль. У таблиці 3.2 пропонується програма внутрішнього контролю для ТОВ «Чугуєво», яка потрібна для отримання достовірних облікових даних витрат на виробництво і вихід

продукції.

Таблиця 3.2

Запропонована програма внутрішнього контролю витрат на виробництво
рослинництва для ТОВ «Чугуєво»

Етап контролю	Зміст	Джерела даних	Періодичність/ тривалість днів перевірки	Контролер
Контроль планування витрат	Перевірка витрат, враховуючи площу поля та види культур	Виробничі плани	Щороку перед сезоном/7-10 днів	ПБ, підпис
Контроль первинних документів	Перевірка правильності заповнення	Первинні документи	Постійно	ПБ, підпис
Контроль витрат матеріалів	Зіставлення фактичних витрат із нормами	Складські документи та журнали обліку	Щомісяця/3 дні	ПБ, підпис
Контроль оплати праці	Перевірка виконання роботи та нарахування оплати праці	Табелі, акти, наряди	Щомісяця/3 дні	ПБ, підпис
Контроль формування собівартості	Перевірка правильності визначення собівартості	Методи калькуляції та рахунки	Після завершення сезону/10-14 днів	ПБ, підпис
Контроль виходу продукції	Порівняння показників планових та фактичних	Журнали обліку виходу продукції	Після збирання врожаю/10-14 днів	ПБ, підпис
Кінцева оцінка	Проаналізувати та визначити недоліки	Звіти	Щороку/до 15 днів	ПБ, підпис

Запропонований план щодо внутрішнього контролю, передбачає системну перевірку основних складових формувань витрат у рослинництві. Завдяки

впровадження внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві, дозволить виявляти порушення, запобігати перевитратам та мінімізувати ризики помилок у обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

Така програма є важливим чинником у підвищенні конкурентоспроможності підприємства.

3.3. Удосконалення організації обліку виходу продукції рослинництва на підприємстві.

Оскільки витрати на виробництво - це витрати, які підприємство витрачає для вирощування рослини, тоді вихід продукції рослинництва - визначає кількість та якість урожаю, яку господарство отримує після завершення виробничого циклу.

Якщо витрати на підприємстві високі, а вихід низький - підприємство зазнає збитків, якщо витрати оптимальні, а вихід високий - підприємство має високий прибуток [15].

Вихід залежить від обсягів витрат та їх ефективності, технологій вирощування та природних умов.

Різниця між обліку витрат на виробництво та виходом продукції рослинництва полягає у тому що, облік витрат на виробництво - це система облікових процедур, яка відображає всі затрати підприємства на вирощування рослини, тоді як облік виходу продукції рослинництва - система реєстрації й контролю кількості отриманого врожаю після виробничого циклу.

Зростання конкуренції, коливання ринкових цін, вплив бойових дій, зміна природних умов та цін вимагають сучасних підходів до управлінських рішень.

Через ці труднощі, саме удосконалення системи обліку в агропідприємствах забезпечує точність поданої інформації, необхідної для

планування, калькуляції собівартості, контролю, прийняття рішень і визначення рентабельності.

Організація обліку виходу продукції рослинництва являється основною складовою ефективного управління аграрним підприємством [47].

На сьогоднішній час аграрії найбільший акцент роблять на удосконаленні первинної документації. Тому ТОВ «Чугуєво» рекомендовано оптимізувати наявні первинні документи. Зокрема на рисунку 3.4 продемонстровано шлях оптимізації обліку виходу продукції рослинництва з урахування нових та удосконалених наявних документів.

Таким чином удосконалення обліку виходу продукції рослинництва через первинні документи передбачає підвищення точності облікових даних, мінімізує ризик помилок й прискорює опрацювання даних.

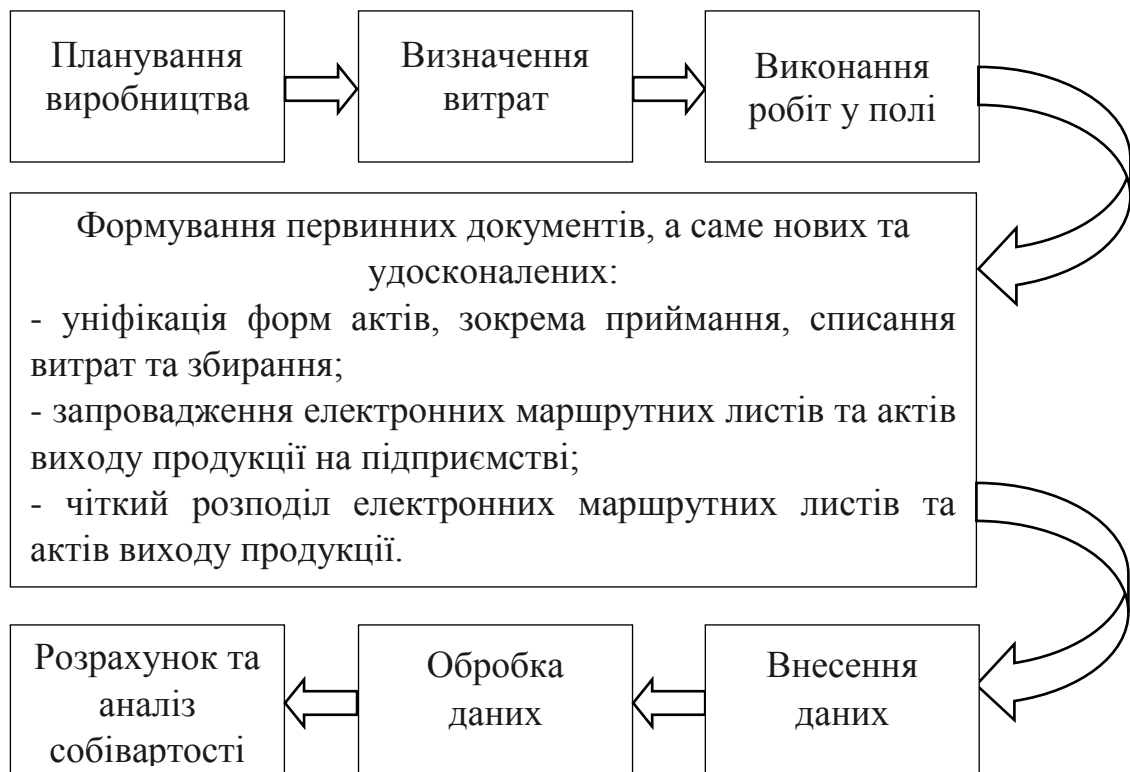

Рис. 3.4. Запропонований механізм оптимізації обліку виходу продукції рослинництва через первинні документи для ТОВ «Чугуєво».

Не слід також забувати й за контроль, оскільки його потрібно завжди зміцнювати, основні рекомендації передбачають:

- контроль за фактичними витратами продукції під час збирання, сушіння, транспортування;
- робити інвентаризацію на місцях зберігання рослинної продукції;
- порівняння фактичного виходу з технологічних карт;
- встановити відео спостереження в місцях, де відбувається зважування зерна, насіння тощо.

Також однією з умов удосконалення обліку виходу продукції рослинництва є впровадження управлінського обліку, який у свою чергу дозволяє прогнозувати витрати, визначати точки беззбитковості, порівнювати планові та фактичні дані, оцінювати ефективність по кожній сільськогосподарській культурі [44].

Важливим моментом для удосконалення обліку виходу продукції рослинництва є більш зрозумілий та точніший запис господарської операції.

Удосконалення обліку виходу продукції рослинництва дозволяє розмежувати витрати та доходи за культурами; автоматизувати процес визначення собівартості; забезпечити правильне формування кількості та вартісних показників урожаю [24].

Взагалі удосконалення обліку виходу продукції рослинництва, неможливий без удосконалення обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Оскільки ці два обліки тісно пов'язані між собою.

ТОВ «Чугуєво» слід використовувати товарно-транспортні накладні (ТТН) й QR-кодування вантажів, оскільки ці рішення значно скорочують ризи підміни продукції і неправильного оформлення. Також використовувати вагові комплекси з автоматичною фіксацією даних на підприємстві, GPS-контроль під час збирання, використовувати електронні талони під час збирання зерна, насіння тощо, контроль витрат продукції під час збирання.

Запровадження вище перелічених порад удосконалення є важливими для

діяльності ТОВ «Чугуєво», оскільки це дозволить робити більш точніший економічний аналіз, визначати прибутковість окремих культур та відповідно окремих ділянок землі.

Висновки до розділу 3

1. Аналізуючи проблеми, можна зробити ряд висновків, зокрема те що організація обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва стикається з комплексом внутрішніх і зовнішніх факторів.

2. Підприємства зіштовхнулись з великою кількістю проблемам які впливають на облік витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва.

3. До проблем відносяться: недосконалість методології обліку, несвоєчасність інформації, структурні та технологічні особливості виробництва, недостатня кваліфікація персоналу та відсутність мотивації, відсутність стандартизованих процедур та внутрішнього контролю, економічні та ринкові фактори.

4. Війна в Україні дуже помітно змінила організацію облік витрат та виходу продукції рослинництва. По-перше зробивши її більш складною, невизначеною та затратною. Підприємства змушені адаптуватись до різних чинників пов'язаних з війною. Кризові умови потребують гнучкості у прийнятті управлінських рішень. Війна також не обійшла стороною ТОВ «Чугуєво».

5. Удосконалення обліку витрат на виробництво і виходу продукції рослинництва є необхідною умовою підвищення ефективності функціонування агропідприємства.

6. Завдяки упровадженню цифрових технологій, технологічних карт, удосконалення первинної документації, зміни програмного забезпечення, розробці внутрішнього контролю та низки інших рекомендацій для ТОВ «Чугуєво» дасть змогу забезпечити точний, своєчасний та правильний облік.

7. Удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції в рослинництві на досліджуваному підприємстві сприяє оптимізацію витрат, мінімізації втрат та прийняттю правильних управлінських рішень.

8. Також удосконалення обліку в ТОВ «Чугуєво» дає змогу забезпечити точність даних, підвищити продуктивність праці, оптимізувати собівартість продукції, підвищити рентабельність продукції.

9. Важливим рішенням для удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є більш зрозуміліший, інформаційніший та точніший запис господарської операції.

10. Очікуваними результатами від удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва в ТОВ «Чугуєво» є: підвищення точності обліку продукції; зменшення втрат під час зберігання продукції та перевезення; формуванню реальної собівартості продукції; якісну базу для управлінських рішень; можливість оперативного аналізу ефективності технологій; стати більш конкурентоспроможним тощо.

ВИСНОВКИ

У процесі написання кваліфікаційної роботи на тему: «Удосконалення організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва» було розглянуто та виконано всі поставлені завдання. Отримані результати дозволили сформулювати висновки, серед яких:

1. Облік витрат на виробництво й виходу продукції рослинництва має свій історичний шлях розвитку, починаючи від елементарного підрахунку до складної системи обліку. Сучасний облік спрямований по-перше на підвищення ефективності управління, а по-друге на досягнення максимального розвитку аграрних підприємств.

2. Витрати на виробництво і вихід продукції рослинництва формуються від природно-кліматичних умов, рівня кваліфікації працівників, особливостей господарства, технології вирощування, ефективності управління підприємства. Класифікація витрат в рослинництві потрібна для точно визначення собівартості продукції й ефективного керування виробничим процесом. Також класифікація передбачає поділ усіх витрат, які виникають у ході вирощування сільськогосподарських культур.

3. Облік витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва - являє собою систему фіксації, узагальнення й контролю усіх ресурсів використаних під час вирощування сільськогосподарських культур. Цей облік охоплює витрати на паливо, матеріали, оплату праці, використання сільськогосподарської техніки, добрив тощо. Метою обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва передбачає визначення собівартості отриманої продукції, оцінку ефективності виробництва і забезпечення підприємства необхідними даними.

4. ТОВ «Чугуєво» було засновано в березні 2001 року, та зареєстроване за адресом провулок Чугуївський, буд. 9-Б, село Новопавлівка, Дніпропетровської

області. Засновники: Каплюк Анастасія Миколаївна та Гаврилов Володимир Володимирович, який являється директором підприємства. Основним видом ТОВ «Чугуєво» є КВЕД 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. 94 % земельних угідь підприємства - рілля. Вирощування озимої пшениці, рапсу, соняшника, ячменю є ключовим видом діяльності на досліджуваному підприємстві. Бухгалтерія ТОВ «Чугуєво» налічує 5 осіб, зокрема головного бухгалтера Липку Вікторію Володимирівну. Облікова політика та завдання бухгалтерської служби ТОВ «Чугуєво» передбачає свої певні особливості.

5. Нормативно-правове забезпечення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва включає систему законів та стандартів, які визначають правила ведення бухгалтерського обліку в агропідприємстві. Основою є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НП(С)БО, Міжнародні стандарти фінансової звітності, крім цього регулювання доповнюють рекомендації Міністерства аграрної політики.

6. Кожне сільськогосподарські підприємства мають проблеми з організацією обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва і ТОВ «Чугуєво» є не винятком. Для того щоб розробити шляхи удосконалення слід насамперед виявити проблеми які впливають. В цілому для досліджуваного підприємства виділяються наступні проблеми: розміри земельних ділянок не є однаковими і розташування полів ускладнює контроль за використанням ресурсів; екстремальна зміна клімату яка супроводжується посухою та заморозками створюють непередбачувані витрати, які потребують відображення в обліковому плані; витрати на вирощування сільськогосподарської культури часто відображаються після завершення операцій та ускладнюють аналіз і облік витрат; економічними чинниками; війна в Україні; використання застарілого програмного забезпечення.

7. ТОВ «Чугуєво» доцільно запропонувати розробити технологічних

карти по кожній культурі, полю, включити в них операції які потрібні для вирощування сільськогосподарської культури та щороку перед посівною компанією затверджувати їх. Підприємству треба розробити нові або оновляти первинні документи зокрема, акти списання витрат від стихійних явищ; журнал роботи техніки з GPS-контролем; накладні на видачу добрив і засобів захисту рослин на конкретне поле та на конкретний час. Досліджуваному підприємству потрібно використовувати GPS-моніторинг та систему точного землеробства.

8. ТОВ «Чугуєво» використовує програмне забезпечення 1С-звіт, але більшість агропідприємств, відають перевагу використанню програмного забезпечення BAS (Business Automation Software). Досліджуваному потрібно використовувати саме це програмне забезпечення, оскільки воно має більш переваг. Також використання мобільних додатків та хмарних технологій будуть перевагою для ведення бухгалтерського обліку.

9. ТОВ «Чугуєво» слід використовувати товарно-транспортні накладні (ТТН) й QR-кодування вантажів. Також слід зміцнювати внутрішній контроль, оскільки його потрібно завжди зміцнювати. Важливим моментом для удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва є більш зрозуміліший та точніший запис господарської операції.

10. Дотримання порад що до удосконалення обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва суттєво покращать ведення бухгалтерського обліку в ТОВ «Чугуєво». По-перше, дадуть змогу спростити взаємодію між бухгалтерією та механізаторами, по-друге забезпечити точність та якість даних, підвищити продуктивність праці, оптимізувати собівартість продукції, підвищити рентабельність підприємства. Також дозволить робити більш точніший економічний аналіз, визначати прибутковість окремих культур та окремих полів; відокремлювати витрати та доходи за культурами; визначати точніше собівартість; правильно формувати урожайність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бездушна Ю. С., Жук В. М., Остапчук С. М., Павлюковець М. П. та ін. Розвиток бухгалтерського обліку на основі новітніх ІТ-технологій: колективна монографія / за ред. Жука В. М., Бездушною Ю. С. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2017. 452 с.
2. Белова І. М., Спільник І. В. Бухгалтерський облік в Україні у ХІХ-ХХ століттях. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 14, частина 1. С.22-26.
3. Березіна Л. М., Бородіна Д. С. Сучасний стан виробництва продукції рослинництва в Україні. Агросвіт. 2023. № 21. С.46-50.
4. Ботьбот В. Г. Удосконалення організації обліку витрат на виробництво і вихід продукції рослинництва. Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез ІІІ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С.30-31.
5. Ботьбот В. Г. Юрченко С. В. Роль управлінського обліку у підвищенні ефективності виробництва продукції рослинництва. Агросвіт. №23. 2025. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.23>
6. Бондаренко Н. М., Різначенко Н. В. Особливості обліку витрат і виходу продукції рослинництва. Економіка та держава. 2019. № 11. С. 76-82.
7. Бурачек І. В., Михайленко Н. В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 21. С.134-137.
8. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. № 1 (22) С.11-18.
9. Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку: навчальний посібник /

Ф. Ф. Бутинець. - Житомир: ПП «Рута», 2001. 512 с.

10. Гуцаленко Л. В., Моненко О. О. Формування фінансових результатів в контексті бухгалтерського обліку. Розвиток аграрної економіки в умовах інституціональних трансформацій. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 12-13 травня 2016 року. Вінниця : ВНАУ, 2016. С. 30-34.

11. Демчук О.М. Особливості формування собівартості продукції рослинництва в системі управлінського обліку. Економіка та суспільство. 2023. №57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3206/3129>

12. Жук В.М., Шерстюк О. Л., Панадій О. П., Жук Н. Л., Стецюк Л. С., Волошина О. В. Управлінський облік і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції: посібник / за ред. О. Л. Шерстюка та О. П. Панадія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2021. 144 с.

13. Зав'ялова Л. В. Україна: сільське господарство. Велика українська енциклопедія. 2022. URL: https://vue.gov.ua/Україна:_сільське_господарство

14. Задорожний З. В., Аверкин Я. Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. № 13. С.114-120.

15. Іщенко Н. А. Факторний аналіз формування прибутку підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. К.: КНТУ, 2010. Вип. 17. С. 210-214. URL: https://kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/33.pdf

16. Коваль С.В. Здійснення обліку витрат та визначення собівартості продукції аграрних підприємств для управління їх оптимізацією. Агросвіт. 2024. № 22. С.104-109.

17. Кравченко М. В., Блажко А. В., Вільхова Т. В. Вдосконалення обліку витрат на виробництво продукції на аграрному підприємстві. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. № 4. С.134-139.

18. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В., Костенко О. М., Новікова О. П. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 388 с.

19. Кривохижа Є. М., Матвіїшин А. І., Бринь В. Т. Вплив зміни клімату на врожайність основних сільськогосподарських культур в Україні. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2024. № 44. С.33-37.

20. Лайчук С. М. Формування ефективності організаційної структури бухгалтерської служби. Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування. 2019. № 1 (87) С.92-96.

21. Лисюк О., Балаш Л. Підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва як запорука поступального розвитку аграрного сектору економіки. Аграрна економіка. 2023. Т. 16, № 1-2. С.132-139.

22. Любар О. О., Григораш М. В. Організаційні основи побудови обліку витрат операційної діяльності на підприємстві. Ефективна економіка. 2018. №12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/88.pdf

23. Малютіна Н. В. Облік сільськогосподарської продукції: визначення та оцінка. Облік і фінанси АПК. 2012. № 8. С.36-44.

24. Мельничук Б. В. Удосконалення обліку витрат у рослинництві. Облік і фінанси АПК. 2010. № 1. С.20-24.

25. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: <https://mof.gov.ua/uk/zaprovadzhennja-mizhnarodnih-standartiv-finansovoi-zvitnosti>

26. Музиченко Т. О., Кулик Ю. О. Особливості формування витрат на виробництво органічної продукції рослинництва. Економіка і управління бізнесом. 2021. Т.12, № 3-4. С. 25-34.

27. Назарко С. О., С. Г. Суворова. Інноваційні рішення в охороні праці: як технології змінюють підхід до безпеки. Ефективна економіка. 2025. № 4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/6231/6304>

28. Нападовська Л. Управлінський облік: значення та застосування у

практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 10. С.45-55.

29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затверджено наказом Міністерства України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрат» : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

34. Остап'юк М. Я., Даньків Й. Я. Історичні аспекти становлення і розвитку бухгалтерської науки в Україні кінця XVIII початку XXI століть. Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування. 2017. № 1 (47) С.86-93.

35. Пеньова О.В. Облік виробництва екологічно чистої продукції рослинництва. Облік і фінанси АПК. 2012. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/oblik-virobnictva-ekologichno-chistoi-produkcii-roslinnictva.html>

36. Пишляк К. М., Семененко Ю. С. Хмарні технології та їх роль в підвищенні ефективності працівників аграрного сектору. Агросвіт. 2025. № 8. С.113-122.

37. Подаков Є. С., Пристемський О. С. Актуальні програми використання програмного забезпечення для ведення обліку та формування звітності. Економіка і суспільство. 2018. № 16. С.942-946.

38. Поліщук О. М., Михайловина С. О., Матрос О. М., Ратушна О. П. Особливості використання діджиталізації в аграрному секторі економіки України. Агросвіт. 2025. № 6. С.98-105.

39. Попова О.П., Коцюбинська Л. М., Скубій О.А. Інвестиційна діяльність в сільському господарстві в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2023. №54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2773/2695>

40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. №40. 365 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

41. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт і послуг) сільськогосподарських підприємств : наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. №132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>

42. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>

43. Саванчук Т. М., Чернецька О. В. Облікове забезпечення відображення виходу готової продукції зернових культур у системі управління аграрними підприємствами. Економіка та суспільство. 2017. №11. С.546-553.

44. Садовська І.Б., Голян В.А., Бабіч І.І., Тлучкевич Н. В., Жураковська І.В. Організація управлінського обліку і контролю вирощування зернових культур : монографія. Луцьк: редакційно-видавничий відділ ЛНТУ, 2011. 314 с.

45. Скрипник Г.О. Нормативно-правове регулювання управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах. Облік і фінанси АПК. 2014. № 1. С.9-14.

46. Стан галузі та перспективи розвитку рослинництва. Уманський Національний Університет Садівництва. 2022. URL: <https://crops.udau.edu.ua/ua/navchannya/cikavo/stan-galuzi-ta-perspektivi-rozvitku-roslinnictva.html>

47. Сук Л. К., Сук П. Л. Облік виробництва продукції рослинництва. Вісник Університету «Україна» (Серія «Економіка, менеджмент, маркетинг»). 2022. № 6 (33).

48. Сухоносенко І. І., Гринь В. П. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. Економіка та суспільство. 2021. № 30. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/656/630>

49. Тіщенко Л. М., Корнієнко С. І, Дубровін та ін. Технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур: монографія / за ред. Тіщенко Л. М. Корнієнко С. І, Дубровін та ін. Харків: Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенко, 2015. 273 с.

50. Фесун І. Ю. Облік сільськогосподарської продукції: сучасний стан та шляхи удосконалення. Економіка та суспільство. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1079/1036>

51. Шевцова О. В. Інноваційні технології розвитку агропромислового комплексу в умовах інформаційної безпеки: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Одеса, 2024. 308 с.

52. Шот А. П., Підручняк К. П. Організація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах у сучасних умовах. Молодий вчений. 2022. №12 (112) С.129-133.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Фінансові результати діяльності ТОВ «Чугуєво» за 2020-2024 рр. тис. грн.

№	Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 до 2020 рр.
1	Чистий дохід від реалізації продукції	16000	39374	47314	66462	73108	456,92
	Операційні витрати:						
	а) собівартість реалізованої продукції;	10152	27290	27932	29060	31966	314,87
	б) адміністративні витрати;	4368	0	0	0	0	0
2	в) витрати на збут;	968	1100	1220	1300	2110	217,98
	г) інші витрати.	816	1374	1964	5166	5002	871,56
3	Валовий прибуток	5848	12084	19382	37402	41142	703,52
4	Валовий прибуток у % до чистого доходу від реалізації продукції	36,55	30,69	40,96	56,27	56,27	19,72
5	Прибуток від операційної діяльності	2608	2462	11256	42652	46917	1798,96
6	Фінансові і інвестиційні доходи	320	-	-	68	74	23,12
7	Фінансові і інвестиційні витрати	608	296	366	1104	1214	199,67
8	Фінансовий результат до оподаткування	2320	2166	10890	41614	45775	1973,06
9	Чистий прибуток	2320	2166	10890	41614	45775	1973,06
10	Чистий прибуток у % до чистого доходу від реалізації продукції	14,50	5,50	23,01	62,61	62,61	48,11
11	Чистий прибуток у % до валового прибутку	39,67	17,92	56,18	111,26	111,26	71,59

ДОДАТОК Б

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Чугуєво» за 2020-2024 рр.

№	Показники	Значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 до 2021 рр.
1. Показники структури капіталу								
1.1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,29	0,36	0,44	0,46	0,47	162,06
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,73	0,66	0,58	0,56	0,54	73,97
1.3	Коефіцієнт фінансування	>1	0,40	0,56	0,77	0,84	0,85	212,50
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	<1	2,59	1,84	1,33	1,22	1,21	46,51
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	1	1	1	1	1	100,00
2. Показники стану оборотних активів								
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	1500	2420	4278	5167	5200	346,66
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,22	0,31	0,40	0,42	0,43	195,45
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	0,49	0,59	0,79	0,89	0,90	183,67
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,26	0,45	0,43	0,39	0,38	146,15
3. Показники стану основного капіталу								
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,48	0,57	0,54	0,51	0,50	104,16
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	100,00
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,59	1,16	1,84	2,42	2,43	411,86
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і не оборотних активів	Збільшення	10,08	12,37	13,46	13,22	13,21	131,05

ДОДАТОК В

Комплексна оцінка фінансового стану господарюючого суб'єкту

№	Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.		Питома вага
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
1	Показники ліквідності											
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності	1,27	10	1,44	10	1,64	10	1,70	10	1,71	10	8
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,72	0	0,69	10	0,83	10	0,92	10	0,93	10	8
2.	Показники ділової активності											
2.1	Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	59,00	10	21,00	10	39,55	6	37,80	10	37,50	10	9
2.2	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції	114,80	5	87,25	4	148,31	5	151,60	5	152,00	6	9
2.3	Період оборотності активів, днів	38,96	10	28,00	10	61,65	5	61,00	9	62,00	9	9
3	Показники фінансової незалежності											
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, %	73,00	10	65,24	10	57,01	10	55,80	10	55,81	10	9
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	20,82	10	30,15	10	38,84	10	41,11	10	41,12	10	9
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	34,40	10	6,60	10	23,05	10	63,63	10	63,43	10	9
4.2	Рентабельність активів, %	83,84	10	11,65	10	54,52	10	167,18	10	167,24	10	9
4.3	Рентабельність капіталу, %	310,65	10	27,84	10	135,56	10	377,54	10	377,60	10	9
5	Інші показники											
5.1	Знос основних засобів, %	65,11	10	115,46	9	182,62	9	240,60	9	241,88	9	5
Інтегрований показник фінансового стану		8,25		8,89		7,90		8,89		8,89		100
Рейтинг фінансового стану		А		А		А		А		А		-

ДОДАТОК Д

Приклади записів господарських операцій з обліку витрат і виходу
продукції рослинництва в ТОВ «Чугуєво»

Кореспонденція рахунків		Зміст операції
Д-т	К-т	
231	661	Нараховано заробітну плату трактористу за виконання польової роботи
231	65	Нараховано відрахування на соціальні заходи
231	655	Нараховано страхові платежі
231	203	Списано вартість пального для виконання польових робіт
231	208	Списано вартість використаного посівного матеріалу
231	208	Списано вартість застосування засобів захисту рослин
231	208	Списано вартість мінеральних добрив
231	131	Нарахування амортизації на машини і обладнання, що використовуються в рослинництві
27	231	Оприбутковано готову продукцію
27	23	Оприбутковану супутню продукцію (солому)
361	701	Реалізація рослинної продукції
901	27	Списання собівартості з реалізованої рослинної продукції
208	63	Оприбутковано мінеральні добрива
211	231	Визначено поточні біологічні активи у рослинництві
231	211	Списано поточні біологічні активи у рослинництві